

ธนาคารต้นไม้

Tree Bank

ขับเคลื่อนความรู้



ทรัพยากรในดิน บนวิถีพอเพียง บ้านประสานมิตร

บันทึกความรู้

ทรัพยากรในดินบนวิถีพอเพียง : พื้นที่ต้นแบบชุมชนเข้มแข็ง
บนพื้นฐานการรวมกลุ่มด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม
บริบทบ้านประสานมิตร ตำบลพะโต๊ะ
อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

ภายใต้การส่งเสริมสนับสนุนของธนาคารเพื่อการเกษตร
และสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

ฝ่ายพัฒนาลูกค้าและชนบท :
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)
สำนักงานใหญ่ 2346 ถนนพหลโยธิน แขวงเสนานิคม
เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
โทรศัพท์: 02 558 6555 , 02 280 0180

บันทึกความรู้

ทรัพย์สินในดินบนวิถีพอเพียง : พื้นที่ต้นแบบชุมชนเข้มแข็ง
บนพื้นฐานการรวมกลุ่มด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม
บริบทบ้านประสานมิตร ตำบลพะโต๊ะ อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

ภายใต้การส่งเสริมสนับสนุนของธนาคารเพื่อการเกษตร
และสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

พิมพ์ครั้งแรก : ธันวาคม 2559

จำนวนพิมพ์ : 1,000 เล่ม

ที่ปรึกษา : นายอิทธิพร วันดี นายเรিংวิชัย นิลโคตร
นางสาวปวีณา ปรานีดี

บรรณาธิการ: นายศรายุทธ ทรเสนา
นายพิสิษฐ์ รัตนวารี

ศิลปกรรม: เพชรมณี พุทธรักษ์

พิสูจน์อักษร : กมลวรรณ วันดี

ผู้จัดพิมพ์: ฝ่ายพัฒนาลูกค้าและชนบท :
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธ.ก.ส.)
2346 ถนนพหลโยธิน แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร
กรุงเทพมหานคร 10900 โทรศัพท์ : 02 558 6555

สนับสนุนการพิมพ์ : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
(ธ.ก.ส.) 2346 ถนนพหลโยธิน แขวงเสนานิคม
เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
โทรศัพท์ : 02 558 6555 , 02 280 0180

คำนำ

บันทึกความรู้ “ทรัพย์สินในดินบพวิถิพอเพียง” ชุดนี้ เป็นการรวมองค์ความรู้จากการปฏิบัติของชาวบ้านประสานมิตร ตำบลพะโต๊ะ อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นการดำเนินงานภายใต้แนวคิด “ท้องถิ่นพึ่งตนเอง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นการแก้ไขปัญหาวิกฤติหนี้ในระบบ จัดตั้งธนาคารต้นไม้เชื่อมโยงกับสถาบันการเงินชุมชนจนสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งเกิดขึ้นจากความร่วมมือของคนในพื้นที่ และได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก จนเกิดเป็นรูปแบบของการทำงานร่วมกัน

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่ได้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมจนเกิดผลสำเร็จนี้ ได้เห็นคุณค่าขององค์ความรู้ที่เกิดจากภูมิปัญญาปฏิบัติของชาวบ้านประสานมิตร จึงได้มีการถอดบทเรียนสังเคราะห์องค์ความรู้ เพื่อเผยแพร่ต่อเครือข่ายและสังคมที่นำเสนอใจ ในการดำเนินงานดังกล่าวนี้ ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้นำ และทีมงาน ของชาวบ้านประสานมิตร

ทางคณะผู้จัดทำชุดองค์ความรู้ ขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนทำให้บันทึกชุดความรู้นี้มีความสมบูรณ์ในทุกมิติ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ได้ศึกษาเรียนรู้พร้อมนำไปปฏิบัติอย่างแท้จริง หากมีข้อผิดพลาดประการใด ขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้

คณะผู้จัดทำ

ธันวาคม 2559

กิตติกรรมประกาศ

บันทึกความรู้พื้นที่ต้นแบบบูรณาการเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทบ้านประสานมิตร ตำบลพะโต๊ะ อำเภอบางสะพาน จังหวัดชุมพร ชุดนี้สำเร็จได้ด้วยดีจากความเอื้อเฟื้อของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ดำเนินงานแบบบูรณาการ ภายใต้วิถีพอเพียงบ้านประสานมิตร จนเป็นแบบอย่างในการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการทำงานให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยคณะทำงานและทีมวิทยากรถอดบทเรียนได้ลงพื้นที่ในการถอดบทเรียน ซึ่งได้รับความร่วมมือและการต้อนรับเป็นอย่างดี สามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ ภายใต้การส่งเสริมสนับสนุนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ขอขอบคุณคณะทำงานประสานงานชุมชนบ้านประสานมิตร และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พร้อมทั้งแกนนำแต่ละพื้นที่ที่ได้เสียสละเวลาในการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์

ขอบคุณทีมวิทยากรถอดบทเรียน ที่ได้ลงพื้นที่จัดทำบันทึกความรู้จากการทำงาน ซึ่งถือว่าเป็นบทเรียนและองค์ความรู้ที่เป็นเสมือนแนวทางในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่สามารถปฏิบัติได้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยเนื้อหาดังกล่าว ได้รวบรวมไว้ในบันทึกความรู้ชุดนี้แล้ว

บรรณาธิการ

ธันวาคม 2559

บทสรุปผู้บริหาร

(Executive Summary)

การถอดบทเรียนสังเคราะห์องค์ความรู้จากพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ ธ.ก.ส. ในการดำเนินงานของบ้านประสานมิตร เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรวมกลุ่มจัดการตนเอง ซึ่งชุดความรู้ “ทรัพย์สินในดินบนวิถีพอเพียง” นี้ ประกอบด้วยเนื้อหา 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ทรัพย์สินในดินบนวิถีพอเพียง เป็นการกล่าวถึงบริบทของบ้านประสานมิตร ตำบลพะโต๊ะ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดชุมพร ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นวิถีชีวิตชุมชน

ส่วนที่ 2 ขับเคลื่อนองค์กรร่วมด้วยแผนชุมชน เป็นการกล่าวถึงการกำหนดยุทธศาสตร์ของชุมชน วางกฎระเบียบของกลุ่มต่างๆ การจัดการองค์ความรู้ การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ และฐานเรียนรู้

ส่วนที่ 3 ชนะวิกฤตินี้ด้วยพลังชุมชน เป็นการกล่าวถึงการรวมกลุ่มทางการเงินจนจัดตั้งเป็นสถาบันการเงินชุมชน สร้างแหล่งเงินทุนในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ

ส่วนที่ 4 ดิน น้ำ ป่า ปลุกพลังเศรษฐกิจ ได้กล่าวถึงปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ การจัดการธนาคารต้นไม้ที่เชื่อมโยงกับสถาบันการเงินเสริมทุนอาชีพของชุมชน

ส่วนที่ 5 สู่วิถีพอเพียง ได้กล่าวถึงแนวทางการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านประสานมิตรให้ยั่งยืนตลอดไป

สารบัญ

คำนำ

กิตติกรรมประกาศ

บทสรุปผู้บริหาร

สารบัญ

ส่วนที่ 1 : ทรัพย์สินในดินบนวิถีพอเพียง	1
ก่อกำเนิดพะโต๊ะ : ดินแดนใต้สุดของชุมพร	1
ลือเลื่อง "เมืองแห่ง 3 ทะเล"	2
ประสานมิตรบ้านนี้มีความหมาย	3
ส่วนที่ 2 : ขับเคลื่อนองค์กรร่วมด้วยแผนชุมชน	7
แผนชุมชน : ยุทธศาสตร์การพัฒนา	8
ระเบียบปฏิบัติกองทุนขับเคลื่อนหมู่บ้าน	9
ก่อกำเนิดศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านประสานมิตร	11
ภารกิจของศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านประสานมิตร	12
กระบวนการดำเนินงาน : ส่วนร่วม ส่วนรวม ส่วนเรา	13
Key Man ปัจจัยสู่ความสำเร็จ	15
รู้จักตัวเอง...สู่การสังเคราะห์ความรู้	17
ศูนย์เรียนรู้ฯ คุณค่าที่มากกว่ามูลค่า	18
ฐานเรียนรู้บนวิถีพอเพียงบ้านประสานมิตร	20
การเลี้ยงหมูหลุม	21
การทำน้ำยาเอนกประสงค์	22
การทำน้ำหมักชีวภาพ	23

การเลี้ยงปลา	24
การเกษตร 9 ชั้น	25
การปลูกผักสวนครัว	26
การทำข้าวกล้อง	27
ส่วนที่ 3 : ชนะวิกฤติหนี้ด้วยพลังชุมชน	28
สถาบันการเงินชุมชน สถาบันแห่งความมั่นคง	30
กว่าจะมาเป็นสถาบันการเงิน	33
ความสำเร็จร่วมกัน	34
การดำเนินงานสถาบันการเงิน	35
ระเบียบปฏิบัติของสถาบันการเงิน	36
การบริหารเงินฝากประจำวัน	38
พื้นที่ใช้...ใจตรงกัน	39
ส่วนที่ 4 : ดิน น้ำ ป่า ปลูกพลังเศรษฐกิจ	42
ต้นทุนทางปัญญาสู่สายน้ำหล่อเลี้ยงชีวิต	43
ต่อ ยอด ประสพการณ์ด้วยปัญญาปฏิบัติ	46
ทรัพย์สินในดินยิ่งปลูกยิ่งเพิ่มพูนมูลค่า	47
ธนาคารต้นไม้วิถีแห่งความพอเพียง	49
ทางออกจากวิกฤติคือการปลูกต้นไม้	50
ปลูกต้นไม้...ปลูกตั้งค์	52
ยกระดับสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชน	53
การเพิ่มมูลค่าต้นไม้อย่างเป็นระบบ	54
เทคโนโลยีเพิ่มคุณค่า	57

ระบบนิเวศน์พึ่งพาตนเอง	59
ปุ๋ยหมัก เคล็ด(ไม่)ลับ สร้างรายได้	60
การบริหารจัดการแบบองค์รวม	61
รางวัลพระราชทาน : รางวัลแห่งเกียรติยศ	62
ส่วนที่ 5 : สู่วิถีพอเพียง	63
ก้าวต่อไปวิถีพอเพียงบ้านประสานมิตร	63
พัฒนาคน ระบบ บริบท สู่วิถีที่ยั่งยืน	66
บรรณานุกรม	68
ภาคผนวก	69

ส่วนที่ 1

ทรัพย์สินในดินบพวิถึพอเพ็ญง

“ดินแดนภูเขาค็ยว เท็ยวล่องแพ
แลหมอกปก น้ำตงกม ลือนามผลไม้”



ภาพจากเว็บไซต์ <http://www.chumphon.go.th> เข้าถึงวันที่ 10/11/ 59

ก้อกำเนดพะโต๊ะ : ดินแดนใต้สุดของชุมพร

ความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าและสายน้ำของตำบลพะโต๊ะ อำเภอพะโต๊ะที่อยู่ทางใต้สุดของจังหวัดชุมพรดินแดนแห่งนี้มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานซึ่งปรากฏในหลักฐานจดหมายเหตุตั้งแต่สมัยอาณาจักรศรีวิชัยที่มีความเจริญรุ่งเรืองในอดีตเมืองพะโต๊ะมีชื่อว่า “เมืองปะตา” ที่แปลว่า “ตกหรือเหว”

ซึ่งเป็นเพราะลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่พะโต๊ะที่มีเทือกเขา สลับซับซ้อน สลับกับที่ราบลุ่มแม่น้ำและที่ราบเชิงเขา ด้วยพื้นที่เป็น ภูเขา มีความอุดมสมบูรณ์ของแร่หลากหลายชนิดได้มีการทำเหมือง แร่ดีบุกขึ้นที่บ้านปากทรง มีการนำคนจีนเป็นจำนวนมากเข้ามาทำ เหมืองแร่ จึงทำให้อำเภอพะโต๊ะกลายเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทาง เศรษฐกิจ ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาว่าเมืองพะโต๊ะเป็น ท้องที่มีชุมชนหนาแน่น มีการประกอบอาชีพที่มีหลักฐานมั่นคง จึง ประกาศยกท้องที่ขึ้นเป็นอำเภอตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครอง ท้องที่ เรียกว่า **“อำเภอพะโต๊ะ”**

ลือเลื่อง "เมืองแห่ง 3 ทะเล"

พื้นที่อำเภอพะโต๊ะตั้งอยู่บนเทือกเขาตะนาวศรี ต่อเนื่องกับ เทือกเขาภูเก็ต เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน และผืนป่าที่กว้างใหญ่ กว่า 3 ล้านไร่ที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำหลังสวนที่ เป็นเส้นเลือดใหญ่หล่อเลี้ยงผู้คนมาเป็นเวลาช้านานจนถึงปัจจุบัน อำเภอพะโต๊ะอยู่ห่างจากตัวจังหวัดชุมพรถึง 115 กิโลเมตร แต่อยู่ห่าง จากตัวจังหวัดระนองเพียง 50 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร 578 กิโลเมตร ด้วยความที่เป็นพื้นที่สูง อุดมด้วยไม้หนานาพันธุ์ และลำ น้ำสายสำคัญ ผนวกกับความสมบูรณ์ของธรรมชาติ พะโต๊ะเลยเป็น อำเภอที่ได้รับฉายาว่า **"เมืองแห่ง 3 ทะเล"** คือ กลางคืนดูทะเล ดาว ตอนเช้าดูทะเลหมอก พอแดดออกดูทะเลป่า

ประสาหมิตรบ้านนี้มีความหมาย

“ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำสู่อาชีพดี ชีวิตมีคุณภาพ”

จากความเจริญทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของชุมชนมากขึ้น ทำให้อำเภอพะโต๊ะมีขอบเขตพื้นที่ในการปกครองทั้งหมด 19 หมู่บ้าน (ปี พ.ศ. 2559) ซึ่งหมู่บ้านที่สะท้อนการบริหารจัดการจากต้นทุนทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เป็นอย่างดีนั้นได้แก่ บ้านประสาหมิตร หมู่ที่ 18 จากการบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในพื้นที่ว่า แต่เดิมเป็นพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านเขาตะเกาทอง ได้แยกออกมา เมื่อปี พ.ศ. 2536 ชื่อหมู่บ้านได้ตั้งตามชื่อชอยภายในหมู่บ้าน เรียกว่า “ชอยประสาหมิตร” เป็นชอยที่เกิดจากความสามัคคีของชาวบ้านช่วยเหลือกันขุดเป็นถนนเข้าหมู่บ้าน ชาวบ้านก็เรียกบ้านนี้ว่า “บ้านประสาหมิตร” เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของชอยเข้าหมู่บ้าน โดยมีนายกรีธา สุขศิริ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 151 ครัวเรือน ประชากรรวม 566 คน สภาพการตั้งบ้านเรือนชาวบ้านประสาหมิตรมีการตั้งบ้านเรือนอยู่กันแบบกระจายกระจายในพื้นที่ของตัวเองไม่รวมกันอยู่เป็นกลุ่ม

คำขวัญของบ้านประสาหมิตร

“ เทียวล่องแพ แวะแลลิ่ง พักแค้นบึง ชมทะเลหมอก ”



พื้นที่อาณาเขตของบ้านประสานมิตร หมู่ที่ 18 มีพื้นที่ทั้งหมด 29 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่ 18,121 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร สภาพทางภูมิศาสตร์ของสภาพพื้นที่บ้านประสานมิตรตั้งอยู่บนที่สูง อยู่ระหว่างเทือกเขาตะนาวศรี และเทือกเขานครศรีธรรมราช มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่านานาชนิด สภาพภูมิอากาศจะมีฝน 8 แดด 4 หมายความว่า มีฝนซึ่งตกชุกประมาณ 8 เดือนและมีฝนทิ้งช่วงประมาณ 4 เดือนด้วยสภาพภูมิอากาศแบบนี้ชาวบ้านประสานมิตรจึงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีการปลูกไม้ผล และไม้เศรษฐกิจ เช่น มังคุดทุเรียน ปาล์มน้ำมัน ยางพารา กาแฟ เป็นต้น

สินค้าและผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจของหมู่บ้านได้แก่ ผลไม้สดจากสวนตามฤดูกาล อาทิ มังคุด ทุเรียน เงาะ ลองกอง ผลิตภัณฑ์แปรรูปในครัวเรือน ได้แก่ มังคุดกวน ทุเรียนกวน การทำน้ำยาเอนกประสงค์

ในส่วนต้นทุนทางวัฒนธรรม ชาวบ้านประสานมิตรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อในพิธีกรรมต่าง ๆ มาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ นิยมทำบุญตักบาตร ทำบุญเลี้ยงพระในวันสำคัญทางศาสนา มีการรดน้ำผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ อีกทั้งยังมีพิธีกรรมความเชื่อในการประกอบอาชีพ เช่น การไหว้สวน คนในชุมชนได้ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนายึดหลักศาสนาในการดำเนินชีวิต ในทุกวันประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน จะมีการนิมนต์พระภิกษุมาบรรยายธรรมก่อนเริ่มการประชุมทุกครั้ง ซึ่งได้ปฏิบัติติดต่อกันตลอดมา จนได้รับคัดเลือก เป็นหมู่บ้านต้นแบบ “หมู่บ้านสายใยรักแห่งครอบครัว”



การเชื่อมโยงทุนทางธรรมชาติ ทุนทางภูมิสังคมที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในการขับเคลื่อนชุมชน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม อันสะท้อนให้เห็นจาก**คำขวัญของบ้านประสานมิตร ที่กล่าวว่า “เที่ยวล่องแพ แวะแลลึง พักแคว้น ปิ้ง ชมทะเลหมอก”** โดยขับเคลื่อนผ่านแกนนำที่เข้มแข็งของบ้านประสานมิตร ศึกษาเรียนรู้จนเข้าใจ ส่งต่อถ่ายทอดให้ชาวชุมชนได้เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและนำทรัพยากรในดินมาใช้อย่างเป็นสุขบนวิถีชีวิตพอเพียง ซึ่งมีกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพอันจะเห็นได้จากการดำเนินงานสถาบันการเงินชุมชน การจัดทำฝ่ายชะลอน้ำ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ และการจัดทำฐานเรียนรู้ อาทิ ธนาคารต้นไม้ การทำปุ๋ยหมัก การเลี้ยงหมูหลุม โดยมีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่อยู่เคียงคู่ รู้ค่าทรัพยากรในดินบนวิถีพอเพียง สนับสนุนความสำเร็จของบ้านประสานมิตรมาโดยตลอด ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)
จึงขอนำเสนอ ชุมชนบ้านประสานมิตร หมู่ที่ 18 ตำบลพะโต๊ะ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดชุมพรเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ต้นแบบการรวมกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน

ส่วนที่ 2

ขับเคลื่อนองค์กรร่วมด้วยแผนชุมชน

บ้านประสานมิตร ถือว่าเป็นหมู่บ้านกำลังพัฒนาที่มีกิจกรรมในหมู่บ้านหลายกิจกรรม จากการส่งเสริมให้คนมีส่วนร่วมผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้านที่จัดขึ้นเมื่อ วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2550 นำสู่การกำหนด วิสัยทัศน์ของบ้านประสานมิตร **“ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำสู่อาชีพดี ชีวิตมีคุณภาพ”** อันหมายถึง การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอเพียง พอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันนั้น จะนำไปสู่การมีอาชีพที่ดี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งสมาชิกทุกคนในหมู่บ้านได้เข้าใจในแนวทาง มีเจียตินดียอมรับเป็นแนวปฏิบัติดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น

การจัดทำแผนชุมชนบ้านประสานมิตร

การจัดกระบวนการจัดทำแผนชุมชน มีการวิเคราะห์ จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาหมู่บ้าน การเก็บข้อมูล การรวบรวมปัญหาของสมาชิกประชาคมจากสมาชิกในชุมชนผ่านการประชาพิจารณ์เชิงญาติพัฒนาจากหน่วยงานต่างๆ ร่วมการจัดทำแผนชุมชนได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้าน 6 ประการ อันได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการศึกษาและวัฒนธรรมประเพณี ด้านสาธารณสุข สุดท้ายเป็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนชุมชน : ยุทธศาสตร์การพัฒนา



การขับเคลื่อนบ้านประสานมิตรภายใต้แผนยุทธศาสตร์ ทำให้เกิดกลุ่มกองทุนในชุมชน อาทิ สถาบันการเงินชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้าน กองทุนแม่ของแผ่นดิน กองทุนปุ๋ย กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มธนาคารต้นไม้ โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชมรม TO BE NUMBER ONE และศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น

ระเบียบปฏิบัติกองทุนขับเคลื่อนหมู่บ้าน



เมื่อมีทิศทางและแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนบ้านประสานมิตรที่ชัดเจนแล้ว จึงได้มีการปรึกษาหารือร่วมกันถึงแนวทางการดำเนินงาน ที่ควรมีระเบียบและข้อบังคับของชุมชน มีการกำหนดระเบียบปฏิบัติที่เป็นข้อบัญญัติร่วมกันของชุมชนออกมา เพื่อกำกับดูแลความเรียบร้อยในการดำเนินภารกิจของกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ ซึ่งระเบียบข้อบังคับทั้ง 8 กลุ่ม อันได้แก่

- ✚ ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน
- ✚ ระเบียบข้อบังคับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- ✚ ระเบียบข้อบังคับกลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์
- ✚ ระเบียบข้อบังคับกลุ่มธนาคารต้นไม้
- ✚ ระเบียบข้อบังคับสถาบันการเงินชุมชน
- ✚ ระเบียบข้อบังคับบริหารจัดการดิน
- ✚ ระเบียบข้อบังคับบริหารจัดการน้ำ
- ✚ ระเบียบข้อบังคับกองทุนเมล็ดพันธุ์

หลักจากการออกระเบียบข้อบังคับที่เป็นหลักปฏิบัติร่วมกันในชุมชนแล้ว ในทางปฏิบัติเพื่อให้มีผลบังคับใช้ แล้วมีทิศทางไปในทางเดียวกัน คณะกรรมการของกลุ่มต่างๆ ได้ประสานการทำงานร่วมกัน ซึ่งกรรมการบางท่านได้สวมหมวกหลายใบ กระจายอยู่ในทุกกลุ่ม ทำให้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และปัญหาในภาพรวมของชุมชน ทำให้การทำงานสามารถ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาได้ตรงจุด



ก่อกำเนิดศูนย์เรียนรู้ บ้านประสานมิตร



นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ชาวชุมชนบ้านประสานมิตรได้ยึดถือ การดำเนินชีวิตประจำวันตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการน้อมนำพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ทำให้สมาชิกในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงสามารถจัดตั้งเป็นฐานเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเพื่อเป็นแบบอย่างแก่หมู่บ้านใกล้เคียงและเป็นที่ศึกษาดูงานแก่ผู้ที่มีความสนใจ จากการพัฒนาและการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่องอย่างเป็นระบบขั้นต่อกันด้วยดีมาโดยตลอด

เมื่อปี พ.ศ. 2552 บ้านประสานมิตรได้รับการคัดเลือกให้เป็น หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ที่มีการต่อยอดและได้รับการ สนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพะโต๊ะและธนาคารเพื่อ เกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาพะโต๊ะ จวบจนถึง ปัจจุบันศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส. บ้านประสานมิตร ได้เป็นสถานที่ศึกษาดูงานแก่บุคคลทั่วไป

ภารกิจของศูนย์เรียนรู้ บ้านประสานมิตร



การขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ ธ.ก.ส. บ้านประสานมิตร ได้ดำเนินการกิจกรรมที่มุ่งให้เกิด การพัฒนาเชิงกระบวนการความคิด ความรู้ และความเข้าใจ จนนำไปสู่การปฏิบัติจริง ส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งประชาชน ในพื้นที่ และกลุ่มคนภายนอกพื้นที่ไปพร้อมๆ กัน ผ่านกิจกรรมดังนี้

- เผยแพร่ให้ความรู้แก่สมาชิกในชุมชน เป็นศูนย์ถ่ายทอด
ปราชญ์ชาวบ้าน แลกเปลี่ยนเรียนรู้จัดอบรมศึกษาดูงาน จาก
หน่วยงานต่าง ๆ ฯลฯ
- ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน ด้านการออมแก่สมาชิก
ส่งเสริมให้สมาชิกมีอาชีพเสริมรายได้
- ประสานงานร่วมกับหน่วยต่างๆ เช่น ฐ.ก.ส.สาขาพะโต๊ะ
พัฒนาชุมชนอำเภอพะโต๊ะ เกษตรอำเภอ ฯลฯ เป็นศูนย์
รวบรวมข้อมูลข่าวสารต่างๆ
- จัดสรรงบประมาณสนับสนุนศูนย์ฯ จาก ฐ.ก.ส.สาขาพะโต๊ะ
พัฒนาชุมชนอำเภอพะโต๊ะ เพื่อดำเนินพัฒนาการศูนย์เรียนรู้

กระบวนการดำเนินงาน : ส่วนร่วม ส่วนรวม ส่วนเรา

การจัดการความรู้ของชุมชนบ้านประสานมิตร ได้มีการ
ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานตาม “แผนชุมชน” และ
ปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญร่วม
เกี่ยวประสานพลังทั้งคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ ประชาชนในพื้นที่
หน่วยงานต่างๆ ของท้องถิ่น ซึ่งเจ้าหน้าที่ของธนาคารเพื่อการเกษตร
และสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มีส่วนสำคัญในการสร้างกระบวนการ
จัดการความรู้ในแต่ละด้าน อันได้แก่

- การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านประสานมิตร ได้มี
ส่วนเข้าร่วมในการประชุม ทุกวันที่ 6 ของเดือน เพื่อให้

คณะกรรมการได้รับทราบถึงความต้องการ ความคิดเห็น ความคาดหวัง ปัญหาความเดือดร้อน ของสมาชิกในชุมชน การวางระบบเลือกตั้งคณะกรรมการ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในที่ประชุมคัดเลือกคณะกรรมการกันเอง ซึ่งที่ผ่านมา มีการเลือกกรรมการชุดเดิมเข้ามาบริหารศูนย์เรียนรู้ฯ และ ปัจจุบันเริ่มมีคนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นคณะกรรมการเพิ่มขึ้น เพื่อจะได้เรียนรู้วิธีการดำเนินการเป็นการเตรียมความพร้อมในการส่งต่อเพื่อความยั่งยืน

- **การเห็นแก่ส่วนรวม** การมีส่วนร่วมกันประชุมปรึกษาหารือกัน นำข้อมูลไปวางแผนช่วยเหลือ และตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวม การช่วยเหลือแก้ปัญหาจะดำเนินการกรณีเร่งด่วนก่อน เช่น การให้เงินกู้จากสถาบันการเงินชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน อาทิ การเป็นหนี้นอกระบบ การขาดที่ดินทำกิน ส่งผลให้เกิดการยอมรับของสมาชิกในชุมชน เกิดการสนับสนุนเกื้อกูลกัน
- **การทำในส่วนตัวเรา** การทำทุกเรื่องอย่างโปร่งใส ได้มีการชี้แจงรายงานผลการดำเนินงานผ่านทางสื่อเรียนรู้ของศูนย์ อาทิ ผ่านทางบอร์ดประชาสัมพันธ์ แผ่นพับแนะนำความรู้ฐานเรียนรู้ต่างๆ ในส่วนของการอบรมถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนและประชาชนภายนอกมีกระบวนการจัดการองค์ความรู้พัฒนาวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม สามารถถ่ายทอดความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่คนรุ่นต่อไป

Key Man ปัจจัยสู่ความสำเร็จ



การเห็นบุคลากรด้านผู้นำและทีมคณะทำงาน เป็นปัจจัยหนึ่ง ที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการเป็นแหล่งแห่งการหนุนเสริมความรู้ ให้กับผู้นำและคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส. บ้านประสานมิตร ได้มีเข้ารับการอบรมพัฒนาศักยภาพ และคุณธรรมการทำงานตามหลักสูตรจากที่ ธ.ก.ส. ได้วางแนวทางไว้ ได้แก่

- (1) หลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลง
- (2) หลักสูตรเพิ่มศักยภาพผู้นำศูนย์เรียนรู้ฯ
- (3) หลักสูตรที่ปรึกษาทางการเงินจากหน่วยงานอื่น ๆ เช่น หลักสูตรการตรวจดิน ของกรมพัฒนาที่ดิน ฯลฯ

ซึ่งผลจากการนำความรู้ที่ได้รับการอบรม ไปสู่ภาคปฏิบัติ ผู้นำและคณะกรรมการทุกท่าน สามารถนำองค์ความรู้มาใช้เป็นหลักในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ ได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับสมาชิกได้เป็นอย่างดี

บ้านประสานมิตรมีแนวทางในการคัดเลือกคนที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการ โดยเลือกที่คุณสมบัติหลัก อาทิ เป็นคนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจิตอาสา ซื่อสัตย์ มีหลักคุณธรรมในการทำงาน ไม่เห็นแก่พวกพ้อง ยึดถือความเสมอภาค ให้เกียรติสมาชิกทุกคน ยึดหลักระเบียบกฎกติกาของกลุ่ม ยกตัวอย่างเรื่องความชัดเจนในการทำบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ กรณีของสถาบันการเงินชุมชน เมื่อสมาชิกกู้เงินไปและมีผู้ค้ำประกัน 2 คน เมื่อผู้กู้ผิดนัดชำระเงิน คนที่ค้ำประกันก็หมดสิทธิ์ที่จะขอกู้เงินกับสถาบันการเงินชุมชน จนกว่าจะแก้ไข การพิจารณาให้กู้จะมีการดูวัตถุประสงค์การกู้ยืมว่านำเงินไปลงทุนจริงหรือไม่ เพื่อป้องกันไม่ให้นำไปใช้จ่ายนอกวัตถุประสงค์ อาทิ นำเงินที่กู้ไปเล่นการพนัน การอนุมัติเงินกู้ทางคณะกรรมการจะพิจารณาว่าผู้ยื่นกู้นั้นมีพฤติกรรมทางการเงินเป็นอย่างไร ในการฝากเงินสัจจะที่ผ่านมาเป็นอย่างไร คณะกรรมการทุกคนยึดแนวคิดหลักคุณธรรมในการทำงานร่วมกัน รับฟังข้อเสนองของแต่ละคน ไม่ตัดสินใจคนเดียว ในการบริหารสถาบันการเงินชุมชนต้องไม่ขัดกับระเบียบเดิมที่เคยมีมาหรือขัดกับหลักกฎหมาย

รู้จักตัวเอง...สู่การสังเคราะห์องค์ความรู้

การนำองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว นำมาพูดคุยแลกเปลี่ยน เริ่มต้นภายในชุมชนกันก่อน จุดที่แข็งที่สุดไม่ใช่องค์ความรู้ในชุมชน แต่เป็นการรู้จักตัวเอง เป็นลำดับแรก คือ การจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อได้รู้ถึงค่าใช้จ่ายว่ามีอะไรบ้าง น้ำยาล้างจานต้องใช้เท่าไร ผักต้องใช้เท่าไร ปุ๋ยต้องใช้เท่าไร การทำแบบนี้ทำให้ชุมชนมีข้อมูล โดยรวมทั้งหมดในแต่ละเดือน แล้วนำข้อมูลรวบรวมสรุปเป็นรายปี หากสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความต้องการในแต่ละเดือนมีมากน้อยขนาดไหน สมมุติว่า ความต้องการบริโภคหมูของประชาชนในชุมชนบ้านประสานมิตรประมาณ 5 ตัวต่อเดือน ไก่ 100 ตัวต่อเดือน น้ำยาล้างจาน หรือผักชนิดต่างๆ ใช้ปริมาณมากน้อยขนาดไหน

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) ได้เข้ามามีบทบาทเสริมความรู้ ความเข้าใจ ชี้นำให้เห็นว่าเงินที่จ่ายออกไปยังแหล่งจำหน่ายภายนอก เมื่อมองย้อนกลับมาที่องค์ความรู้ที่มีในชุมชน มีสิ่งไหนที่จัดทำเองได้ก็ควรทำ เป็นการบริหารจัดการเงินทุนด้วยตนเอง สมมุติว่า หมูขายตัวละ 10,000 บาท ถ้า 5 ตัว ก็ 50,000 บาท ถ้าเปลี่ยนเป็นเลี้ยงเองในชุมชนและส่งขายในชุมชนจะดีกว่าไหม หรือน้ำยาล้างจานนอกจากใช้ในครัวเรือนแล้ว เวลาทีมงานตามประเพณีจัดเลี้ยงก็ต้องใช้ในการล้างภาชนะมีปริมาณต้องใช้มากน้อยขนาดไหนเมื่อนำตัวเลขมาคำนวณก็จะทราบว่าต้องผลิตปริมาณเท่าไรไว้ใช้ในชุมชน **“ถ้าผูกขาดกันเองพึ่งพากันเองในชุมชนได้ เงินก็ไม่ไหลออกไปภายนอก”**

เมื่อสมาชิกในชุมชนเข้าใจและเห็นพ้องต้องกันแล้ว จึงเริ่มต้นก้าวไปสู่การพัฒนาในขั้นที่สูงขึ้น การที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ได้เข้ามามีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน และมีภาคีจากหน่วยงานอื่นมาเสริมองค์ความรู้ด้วย ทำให้ชุมชนบ้านประสานมิตรมีความมั่นใจในการพึ่งพาตนเอง นำสิ่งทีเรียนรู้ไปปฏิบัติจริงจนเกิดความเชี่ยวชาญ เป็นจุดเริ่มต้นของศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ ที่จะเผยแพร่องค์ความรู้ให้กับคนในชุมชนและคนนอกชุมชนได้มากขึ้น

ศูนย์เรียนรู้ คุณค่าที่มากกว่ามูลค่า



จากแนวคิดหลักของการดำเนินการศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ๕.ก.ส. บ้านประสานมิตร ในการพึ่งตนเอง พึ่งพากัน และเชื่อมโยงเครือข่าย ทำให้ชุมชนสามารถยืนด้วยลำแข้งของตัวเองได้ ช่วยเหลือตัวเองได้ การที่คณะกรรมการมีความเข้มแข็ง ได้รับการพัฒนาความรู้ ได้มีความรู้ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทุกๆ ด้านนั้น เป็นส่วนสำคัญในการนำมาพัฒนาชุมชนบ้านประสานมิตร มีการจัดฐานการเรียนรู้กระจายออกไปในจุดต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนที่เข้ามาศึกษาได้เรียนรู้ไปพร้อมกับได้เห็นวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งด้านความเป็นอยู่ การใช้ชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้เป็นจุดเด่นและเป็นที่ยอมรับจากองค์กรต่างๆ ที่ได้เข้ามาศึกษาดูงานจนทำให้เป็นที่รู้จัก

ชาวชุมชนบ้านประสานมิตรประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร ที่มีความจำเป็นต้องใช้ยาเคมีในการดูแลผลผลิต ซึ่งต้องใช้เงินทุนสูง จึงเป็นจุดเริ่มต้นของฐานเรียนรู้ที่ต้องการให้พี่น้องเกษตรกรในชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้ เพื่อนำองค์ความรู้นั้นไปลดต้นทุนการผลิต อาทิ การทำปุ๋ยหมัก เพื่อลดต้นทุนการใช้สารเคมี การทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ การทำน้ำหมักสมุนไพร เพื่อใช้ในการไล่แมลงปราบศัตรูพืช เกษตรกรที่ได้มาศึกษาดูงานฐานเรียนรู้ ได้มาเห็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการนำองค์ความรู้ไปใช้ เมื่อเห็นว่าได้ผลก็เกิดการบอกต่อ ขยายกลุ่มคนเข้ามาศึกษาเรียนรู้มากขึ้น ผลจากการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบบ้านประสานมิตร ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีความเข้มแข็งมากขึ้น

ฐานเรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านประสานมิตร



ฐานเรียนรู้เป็นตัวอย่างที่คนสามารถนำไปปรับใช้เองได้ ภายใต้การยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

ประเด็นเรื่องของการลดรายจ่าย จะเน้นการนำวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่นมาทำให้เกิดประโยชน์ นอกจากนั้นก็ได้เชื่อมโยงกับทุกเรื่อง เช่นเรื่องสุขภาพ ผลกระทบจากการใช้สารเคมี ให้ปรับเปลี่ยนมาใช้สารอินทรีย์ทดแทน สอนให้ตระหนักว่าหากทำลายป่าไม้ ก็มีผลต่อสิ่งแวดล้อม มีปัญหาเรื่องน้ำ จากการสอนให้คนตระหนักมีความรู้และนำไปปฏิบัติแล้ว เมื่อลดรายจ่ายได้ ชาวชุมชนมีรายได้เพิ่มจากผลผลิตที่มีต้นทุนต่ำกว่าเดิม ก็นำไปสู่เรื่องของการออมเงินกับสถาบันการเงิน และเชื่อมโยงในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการปลูกต้นไม้ จัดตั้งธนาคารต้นไม้ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มใช้ต้นไม้ที่ปลูกนำมาเป็นหลักค้ำประกันเงินกู้เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนได้

การเลี้ยงหมูหลุม



นางสุตารัตน์ ฤทธิ์เดช วิทยากรประจำ
ฐานการเลี้ยงหมูหลุมและการทำน้ำยา
เอนกประสงค์ ได้เล่าถึงประสบการณ์
จากการที่ ฐ.ก.ส. เปิดโอกาสพาไป
ศึกษาดูงานมองเห็นโอกาสว่าน่าจะนำ
องค์ความรู้กลับมาเลี้ยงหมูหลุมที่บ้าน
ได้ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่พัฒนาชุมชนได้จัด
งบประมาณสนับสนุน 5,000 บาท แต่

ด้วยการดูงานเพียงผิวเผิน ไม่ได้สอบถามวิธีการอย่างละเอียด คิด
เพียงว่าใช้เนื้อที่ไม่มาก เพียงเตรียมพื้นที่ นำแกลบกาแฟ นำดิน
ผสมน้ำหมักชีวภาพใส่ลงไป จึงปล่อยลูกหมูรุ่นแรกลงไป ปรากฏว่า
ไม่ประสบความสำเร็จ เป็นเพราะความเข้าใจยังน้อยไม่ได้พักคอกรอ
ไว้ให้แกลบกาแฟที่ผสมกับน้ำหมักชีวภาพและดินในคอกคลายความ
ร้อนให้หมดก่อน เมื่อปล่อยลูกหมูลงไปในหลุมเจอกับแกลบที่กำลัง
คลายความร้อน และลูกหมูกินแกลบเข้าไปท้องเสียจนเสียชีวิต

หลังจากประสบเหตุการณ์ครั้งนั้น เมื่อได้กลับมาศึกษา
เพิ่มพูนความรู้มากขึ้น จึงได้ทดลองเลี้ยงใหม่ โดยพักหลุมไว้ 1
เดือน ระบายแล้วค่อยปล่อยหมูลงหลุม จึงประสบความสำเร็จใน
การเลี้ยงหมูหลุม และเป็นวิทยากรแนะนำในฐานะเรียนรู้ให้กับคนใน
ชุมชน จากนั้นมีการดูแลด้านอาหารของหมูสามารถใช้หยวกกล้วยที่มี
มีในสวนเป็นส่วนผสมอาหาร เพื่อช่วยลดต้นทุนทางอาหารได้

การทำน้ำยาเอนกประสงค์

สำหรับน้ำยาเอนกประสงค์ นางสุตารัตน์ ฤทธิ์เดช วิทยากร
ประจำฐานการเลี้ยงหมูหลุมและการทำน้ำยาเอนกประสงค์ ได้เล่าถึงจุด
เปลี่ยนว่า ก่อนหน้านี้ใช้น้ำยาเอนกประสงค์ที่มีขายตามท้องตลาด
ความรู้สึกว่าใช้แล้วไม่ค่อยสะอาด มีกลิ่นติดจาน เมื่อ ธ.ค.ศ. ได้พา
ไปอบรมศึกษาดูงาน จึงคิดที่จะทำใช้เอง เชิญชวนเพื่อนบ้านใน
ชุมชนมาร่วมกันทำ เสร็จแล้วจัดแบ่งกันไปใช้ตามบ้าน โดยใช้ส้มจี๊ด
ที่ล่องหล่นอยู่ในสวนมาเป็นวัตถุดิบเป็นส่วนผสมหลักที่หาได้ใน
ท้องถิ่นนำมาผสมกับหัวเชื้อ N 70 การทำน้ำยาเอนกประสงค์ไว้ใช้
เอง มีประโยชน์หลายอย่าง อาทิ ทำให้มั่นใจในความปลอดภัย ไม่มี
กลิ่นติดจาน ประหยัด ลดรายจ่าย จึงทำน้ำยาเอนกประสงค์ใช้ตลอดมา



การทำน้ำหมักชีวภาพ

นายชนกร ไชคลอยมา

วิทยาการประจำฐาน

บ้านเลขที่ 123 หมู่ 18

ต.พะโต๊ะ อ.พะโต๊ะ จ.ชุมพร



จากความต้องการที่จะมีสุขภาพที่ดี มีเงินออม พึ่งพาตนเองได้ เป็นจุดเริ่มต้นการลดการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำสวนเกษตร โดยหันมาใช้สิ่งที่มีในท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบทำน้ำหมักชีวภาพ เพื่อลดต้นทุนทางการเกษตร



การเลี้ยงปลา

นายเข้า อินทร์ถ้วน

วิทยาการประจำฐาน

บ้านเลขที่ 59 หมู่ 18 ต.พะโต๊ะ



การเลี้ยงปลาดุก ได้ยึดแนวทางดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง คือ การอุ้มชูตนเองได้ พออยู่ พอกิน ผลิตของกินเอง ให้ใช้สิ่งที่ผลิต ที่ปลูก เกื้อกูลกัน มีเหลือแบ่งปัน มีความพอเพียงกับตนเอง กับครอบครัว และชุมชน



การเกษตร 9 ชั้น



นายเข้า อินทร์ถ้วน วิทยากรประจำฐาน
บ้านเลขที่ 59 หมู่ 18 ต.พะโต๊ะ อ.พะโต๊ะ จ.ชุมพร

การปลูกพืชเป็นลำดับชั้นในพื้นที่เดียวกัน ใช้หลักการค้นหาองค์ความรู้จากภูมิปัญญา การทำเกษตรของคนสมัยก่อน ซึ่งพัฒนาจากการเรียนรู้เกี่ยวกับชั้นเรือนยอดของป่าไม้ โดยใช้ความจริงที่ว่าพืชไม่ว่าจะเป็นต้นเล็กหรือต้นใหญ่ จะมีการพึ่งพาอาศัยกันในธรรมชาติ มีการเกื้อกูลกันและกัน ต้นไม้เล็กจะได้ปุ๋ยจากต้นไม้ใหญ่ ต้นไม้ใหญ่จะอาศัยต้นไม้เล็กในการคลุมดินเพื่อให้เกิดความชุ่มชื้น การเกษตรประเภทผสมผสาน เป็นการปลูกพืชหลากหลายชนิดให้อยู่ร่วมกันในแปลงเดียวกัน แต่มีความสูงต่างระดับกัน จะทำให้ได้ประโยชน์หลายอย่าง

การปลูกผักสวนครัว

นายสำรอง วิเศษแก้ว

วิทยากรประจำฐาน

บ้านเลขที่ 112 หมู่ 18 ต.พะโต๊ะ



ปลูกสิ่งที่กิน กินสิ่งที่
ปลูก เหลือค่อยนำไป
ขาย ลดต้นทุน เพิ่ม
รายได้



การทำข้าวกล้อง

นางชนิกานต์ สุพันธ์

วิทยากรประจำฐาน

บ้านเลขที่ 4 หมู่ 18

ต.พะโต๊ะ อ.พะโต๊ะ

จ.ชุมพร



ผลสำเร็จจากการที่สมาชิกในชุมชนได้นำองค์ความรู้จากฐานเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้กับตนเอง ได้แก่ การมีสุขภาพดี มีเงินออม ยอดหนี้ลดลง อยู่ร่วมกันแบบสามัคคี เอื้ออาภัยต่อกัน มีการแบ่งปัน ให้แก่กัน สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งความสำคัญของฐานเรียนรู้บ้านประสานมิตรจะเน้นการเอาองค์ความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต ไม่ได้เน้นเชิงพาณิชย์ เพื่อลดรายจ่ายกับการเสริมสร้างสุขภาพที่ดีต่อตนเอง และในครัวเรือน

ส่วนที่ 3

ชนะวิกฤตินี้ด้วยพลังชุมชน



“เมื่อก่อนบ้านประสานมิตรจะลำบากมาก โดยเฉพาะเรื่องของเงินทุนจะต้องกู้หนี้ยืมสิน ซึ่งแต่ละคนทำการเกษตร ขายกาแฟได้ก็ไปปลดหนี้ ทางผู้ใหญ่และคณะกรรมการหมู่บ้าน จึงเริ่มต้นในการรวมตัวการประชุมหาทางออก จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ”
(นายวิชัย สุขเจริญ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รองประธานศูนย์เรียนรู้ฯ)

สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านประสานมิตร ซึ่งล้วนแต่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยส่วนใหญ่บนเนื้อที่ 17,160 ไร่ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ จึงได้ประสบปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน ไม่สามารถกู้เงินกับทาง ธ.ก.ส. ได้ ส่งผลให้ต้องหันไปพึ่งเงินนอกระบบกู้เงินมาลงทุนในการประกอบอาชีพ ต้องยอมรับสภาพอัตราดอกเบี้ยสูง ชาวบ้านมีหนี้นอกระบบสะสมจำนวนมากและไม่มีความสามารถปลดหนี้ได้

เพื่อหาทางออกให้พ้นวิกฤติเหล่านี้ สมาชิกในชุมชนหันมาสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเงิน และกลุ่มต่าง ๆ เริ่มต้นที่ **กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต** จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2542 เริ่มต้นด้วยสมาชิก 45 คน ขยายผลมาถึงปัจจุบันมีสมาชิก 467 คน โดยมีคณะกรรมการ 11 คน ร่วมกันขับเคลื่อนงาน จากทุนการดำเนินงานเริ่มต้นเพียง 4,500 บาท จนถึงปัจจุบันปี พ.ศ. 2559 มียอดเงินหมุนเวียนในกลุ่มออมทรัพย์ประมาณเกือบ 10,000,000 บาท

วัตถุประสงค์ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีการออมและมีทุนในการประกอบอาชีพกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีการเปิดรับฝากสัจจะ บริการสินเชื่อ ส่งเสริมความรู้แก่สมาชิก และจัดสวัสดิการ ให้แก่สมาชิกรูปแบบการออมจะมีการดำเนินการเดือนละครั้งมีการปล่อยกู้จัดสวัสดิการ ให้แก่สมาชิกตั้งแต่เริ่มเกิดจนถึงเรื่องตาย และรับมีสมาชิกพื้นที่ด้วย

หลังจากปีนั้นได้มี **โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)** จัดตั้งเมื่อ ปี พ.ศ. 2543 มีสมาชิกเริ่มต้น 80 คน ทุนการดำเนินงาน 280,000 บาท เป็นโครงการที่ช่วยให้สมาชิกที่มีรายได้ต่ำยืมเงินเพื่อแก้ไขปัญหามาและนำไปประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้

ต่อมาได้ได้รับเงินสนับสนุน **กองทุนหมู่บ้าน** เมื่อปี พ.ศ. 2544 ได้รับทุนการดำเนินงาน 1,000,000 บาท จัดให้มีกิจกรรมการระดมทุน เปิดรับฝากสัจจะ จัดสวัสดิการแก่สมาชิกและบริการเงินกู้เพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพของสมาชิก ซึ่งในปัจจุบันกองทุนหมู่บ้าน มีเงินทุนจำนวน 3 ล้านบาท

สถาบันการเงินชุมชน สถาบันแห่งความมั่นคง

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เข้ามาสนับสนุนกลุ่มทางการเงินของชุมชนบ้านประสานมิตร เสริมสร้าง ความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกในชุมชนได้จัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน ขึ้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2550 แรกเริ่มมีสมาชิก 292 คน มีทีมคณะกรรมการ 9 คน ในการตั้งสถาบันการเงินมีทุนหมุนเวียน 176,300 บาท จนปัจจุบันปี พ.ศ. 2559 มีเงินหมุนเวียน 3,000,000 บาท ให้บริการรับฝากเงิน - ถอนเงินบริการด้านสินเชื่อแก่สมาชิก รับชำระเงินกู้และจัดสวัสดิการแก่สมาชิก เชื่อมโยงกลุ่มการเงินของบ้านประสานมิตร และการประสานพลังของทาง ธ.ก.ส.ทำให้ชุมชนมีสถาบันการเงินชุมชนเป็นของตัวเองมีแหล่งเงินทุนในพื้นที่



“ในการดำเนินการ กลุ่มออมเงินของบ้านประสานมิตร เปิดทำการทุกวันที 6 ของทุกเดือน ซึ่งก็ไม่ทันกับความต้องการของสมาชิก ต่อมาจึงหาทางแก้ไขที่จะเปิดทำการ ได้มากขึ้น จึงเกิดการคิดที่จะตั้งธนาคารหมู่บ้าน ปัจจุบันเรียกว่าเป็นสถาบันการเงิน จากนั้นปัญหาของชุมชนบ้านประสานมิตรก็เบาบางลง ทางคณะกรรมการได้มีพี่เลี้ยง จาก ธ.ก.ส. และทางพัฒนาชุมชน ได้พาไปศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ ได้เรียนเรียนรู้ เรื่องของการจัดทำ “ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง” จึงเกิดแรงจูงใจในการที่จะได้นำองค์ความรู้มา ใช้ในพื้นที่ เช่น อาชีพการปลูกผักปลอดสารพิษนำไปขาย ทำให้มีเงินรายได้ การทำผลิตภัณฑ์น้ายาเอนกประสงค์ ทำใช้ในครัวเรือน และหากสามารถผลิตได้มากขึ้นจึงนำไปจำหน่าย การได้ศึกษาเรียนรู้การทำปุ๋ยน้ำ และการเป็น หมอดินอาสา ซึ่ง*การที่จะนำองค์ความรู้ที่มีมาเชื่อมโยง จนกลายเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สามารถทำได้ เพราะมีทั้งองค์ความรู้ และการปฏิบัติจริง รวมถึงการมี พี่เลี้ยงที่คอยช่วยเหลือ และนำหลักการพึ่งพาตนเอง การ ลดรายจ่ายโดยปลูกผักไว้กินเอง* จากการที่มีกรรวมกลุ่มและเสริมในองค์ความรู้นั้น จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่ทำให้ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านประสานมิตรสามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืน

*(นายกริธา สุขศิริ ผู้ใหญ่บ้าน
ประธานศูนย์เรียนรู้บ้านประสานมิตร)*

จากแนวคิดของกลุ่มแกนนำว่า **“ทำอย่างไรให้คนในชุมชนมีแหล่งเงินทุนเป็นของตัวเองที่สามารถฝากเงินได้ ถอนเงินได้ เสมือนกับธนาคารทั่วไป”** การขับเคลื่อนกลุ่มออมทรัพย์ในช่วงเริ่มแรก ยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากคนในชุมชนยังพึ่งแหล่งเงินทุนกู้เงินนอกระบบ ปัญหาเกิดจากการที่ชุมชนบ้านประสานมิตรยังขาดองค์ความรู้ ทาง ธ.ก.ส. จึงได้เข้ามาร่วมประชุม พาไปศึกษาดูงาน และช่วยเหลือในเรื่องของการยกระดับฐานะของกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน พัฒนาขึ้นเป็นสถาบันการเงิน เพื่อเพิ่มโอกาส เพิ่มช่องทางให้กับสมาชิกได้มาฝากเงินถอนเงินได้โดยที่ไม่ต้องลาออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งเป็นข้อดีของการเป็นสมาชิกสถาบันการเงินชุมชนเมื่อเทียบกับการกู้เงินจากกลุ่มออมทรัพย์ ที่หากสมาชิกถอนเงินก็ต้องลาออกสิ้นสภาพการเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์โดยทันที

ผลดี ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อได้จัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน ที่เห็นเด่นชัดนั้นคือ “แหล่งทุน” สมาชิกมีแหล่งเงินทุนที่เป็นของชุมชนเองในการกู้ยืมไม่ไปใช้เงินกู้นอกระบบอีกต่อไป ผลดีอีกประการหนึ่งดูได้จากยอดเงินฝากที่เพิ่มขึ้นและการกู้เงินที่ลดลงสะท้อนให้เห็นถึงฐานะทางเศรษฐกิจของคนในพื้นที่บ้านประสานมิตรในปัจจุบันมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากมีสมาชิกในหมู่บ้านแล้ว ยังได้มีการดำเนินการขยายขอบเขตรับสมาชิกทั่วไป ซึ่งเป็นคนนอกพื้นที่อีกด้วย

กว่าจะมาเป็นสถาบันการเงิน

สัมภาษณ์ นายสำรอง วิเศษแก้ว
คณะกรรมการสถาบันการเงินชุมชน



“การทำงานทุกอย่างย่อมมีอุปสรรค
เหมือนรัฐบาลก็ยังคงต้องมีฝ่ายค้าน
การตั้งสถาบันการเงินก็เช่นกัน
ก็มีฝ่ายที่คอยเชียร์ให้ล้ม”

“สมัยก่อนชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านประสานมิตรนั้นต่างคนต่างอยู่ การจะทำอาชีพเกษตรสวนกาแฟชาวบ้านขาดเงินทุนทำกินต้องไปกู้เงินนอกระบบจากนายทุน ผู้ใหญ่บ้านจึงเริ่มต้นตั้งคำถามว่าทำอะไรที่ชาวบ้านจะไม่ต้องไปกู้เงินนอกระบบ อยากให้สามารถกู้เงินในระบบได้ ก็เลยเกิดการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาหลากหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนปุ๋ย จากแนวคิดก็ได้ดำเนินการพัฒนามาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบันนี้ เมื่อเกิดกลุ่มสถาบันการเงินชุมชน ชาวบ้านไม่ต้องเป็นหนี้นอกระบบแล้ว 100 เปอร์เซ็นต์ เงินหมุนเวียนอยู่ในชุมชนทั้งหมดชาวบ้านในชุมชนได้เป็นสมาชิกสถาบันการเงิน ออมเงินบ้าง ฝากเงินบ้าง กู้เงินบ้าง จนขยายขอบเขตการรับสมาชิกออกไปยังชุมชนในหมู่บ้านอื่น 3-4 หมู่บ้าน ที่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสถาบันการเงินชุมชนบ้านประสานมิตรด้วย”

ความสำเร็จร่วมกัน

ความสำเร็จที่เกิดขึ้นที่ชุมชนบ้านประสานมิตร นอกจากการร่วมใจกันของชาวบ้านที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ แล้วนั้น ก็เกิดจากการขับเคลื่อนของท่านผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการ เชื่อมโยงรวมไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เห็นเข้ามาช่วยเหลือมากที่สุดก็คือ ธ.ก.ส. ที่เล็งเห็นความสำคัญของชุมชนแห่งนี้ บทบาทของ ธ.ก.ส. ที่เข้ามาหนุนเสริมทำให้สถาบันการเงินชุมชนบ้านประสานมิตรนั้นได้มีความเข้มแข็งมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ผลการขับเคลื่อนการดำเนินการสถาบันการเงินชุมชนสามารถยกตัวอย่างบางประเด็นที่เห็นเป็นรูปธรรม อาทิ

(1) สมาชิกในชุมชนบ้านประสานมิตรหมู่ 18 ไม่ต้องเดินทางออกไปฝาก-ถอนเงินถึงในเมือง เพราะมีเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. มาร่วมกับเจ้าหน้าที่สถาบันการเงิน คอยอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในชุมชนและหมู่บ้านใกล้เคียงที่สถาบันการเงินชุมชนด้วย

(2) ผู้สูงอายุไม่ต้องเสียค่ารถเดินทางไปเมือง 8 กิโลเมตร เพื่อถอนเงิน สมมุติต้องการถอนเงิน 500 บาท เสียค่ารถเดินทางไปเดินทางกลับ 30 บาท เหลือเงินใช้ 470 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับการมาเบิกถอนที่สถาบันการเงินชุมชน จะได้ 500 บาท เต็มจำนวน

“ผมมีความภาคภูมิใจที่ได้เห็นสมาชิกอยู่ดี กินดี และไม่เป็นหนี้นอกระบบ ชีวิตความเป็นอยู่ที่มีการพึ่งพาอาศัยกัน ชาวบ้านได้ภาคภูมิใจที่มีธนาคารเป็นของตัวเอง”

การดำเนินงานสถาบันการเงิน









คุณอรริสา พลามมณี เจ้าหน้าที่สถาบันการเงิน

“การมาทำหน้าที่ให้บริการในสถาบันการเงินถึงแม้จะไม่ได้รับค่าตอบแทนรายเดือน ก็คิดว่าการออกมาทำหน้าที่เพื่อส่วนรวม ก็ดีกว่าตนเองอยู่บ้านเฉยๆ แต่ทางสถาบันการเงินชุมชน ก็ได้มีเงินสวัสดิการให้ทุก ๆ 6 เดือน เพื่อเป็นกำลังใจให้คนทำงาน โดยได้รับค่าแรง 300 บาท ในวันที่ได้เข้ามาทำงาน ในส่วนตัวมีความชื่นชอบเพราะได้เรียนจบมาทางด้านบัญชี รู้สึกสนุกและชอบ นับเป็นประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้เพิ่มเติม และที่ทำงานอยู่ใกล้บ้าน อีกทั้งยังได้เป็นตัวแทนชุมชนรับการสนับสนุนจากทาง อ.ก.ส. พาไปศึกษาดูงานที่กรุงเทพฯ ได้เข้าร่วมการจัดอบรมในเรื่องของโปรแกรมบันทึกบัญชี”

ระเบียบปฏิบัติของสถาบันการเงิน

การทำงานเชิงบูรณาการของสถาบันการเงินกับกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน โดยใช้คณะกรรมการดูแลรับผิดชอบเป็นกลุ่ม แกนนำคณะเดียวกัน นับเป็นความแข็งแกร่งในสถาบันการเงินชุมชน บ้านประสานมิตร รูปแบบการทำงานของสถาบันการเงินเป็นดังนี้

-  ระดมหุ้น หุ้นละ 10 บาท ไม่น้อยกว่า 10 หุ้น โดยให้แต่ละคนถือไม่เกิน 20 หุ้น
-  มีการระดมหุ้นทุกเดือน เงินฝากเริ่มต้นที่ 100 บาท ฝากประจำ 6 เดือนขึ้นไปไม่จำกัดวงเงิน
-  ได้รับดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาท ส่วนการฝากประเภทออมทรัพย์ ได้รับดอกเบี้ยร้อยละ 1.5 บาท
-  เปิดทำการทุกวันจันทร์ เวลา 08.00 - 15.00 น.
-  การเปิดให้บริการกลุ่มออมทรัพย์ (ออมสัจจะ) จะมีเดือนละ 1 ครั้ง คือ ทุกวันที่ 6 ของเดือน เวลาทำการ 8.00-17.00 น. ในช่วงเช้าจะเปิดรับฝากเงิน สำหรับช่วงบ่ายจะเปิดให้ถอนเงินหรือกู้ยืมเงิน
-  เจ้าหน้าที่จะรับเงินฝากพร้อมสมุดบันทึกจากสมาชิกที่เข้ามาใช้บริการในช่วงครึ่งเช้า เมื่อสมาชิกรับเงินพร้อมสมุดกับเจ้าหน้าที่ ในระหว่างนั้นสมาชิกก็จะไปเข้าร่วมประชุมประจำเดือนร่วมกับกลุ่มแกนนำชุมชน

- ✚ เจ้าหน้าที่ของสถาบันการเงินทำการบันทึกข้อมูลลงสมุด เงินฝากและช่วงเที่ยงหลังเสร็จสิ้นการประชุมสมาชิกจึงเข้ามาติดต่อ ขอรับสมุดกลับไปเก็บไว้เป็นหลักฐาน
- ✚ การกำหนดเงินฝากขั้นต่ำ 100 บาท ส่งเงินเท่ากันทุกเดือน และสามารถปรับยอดเงินฝากเพิ่มขึ้นได้ในปีถัดไป ซึ่งต้องฝากเท่ากันทุกเดือน ไม่มีการจำกัดยอดเงินฝากสูงสุด
- ✚ ปัจจุบันสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์มียอดเงินฝากต่อเดือนสูงสุด 1,000 บาท



การบริหารจัดการเงินฝากประจำวัน

หลังจากที่มีการบันทึก ข้อมูลการฝากเงินเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่สถาบันการเงินชุมชนบ้านประสานมิตร จะนำเงินที่สมาชิกนำมาฝากในวันที่ได้เปิดทำการนั้นๆ ใช้เป็นเงินทุนสำหรับจ่ายเงินให้กับผู้ขอกู้เงินของสถาบันการเงินชุมชน กรณีที่เงินสดประจำวันมีไม่เพียงพอคือยอด ฝากน้อยกว่ายอดขอกู้เงิน ทางสถาบันการเงินชุมชนจะทำการติดต่อขอเบิกเงินจาก ธ.ก.ส. สาขาพะโต๊ะ แต่กรณีที่ยังมีเงินเหลือเมื่อได้หักส่วนต่างจากการกู้ยืมเงินก็จะนำเงินไปฝากเข้า ธ.ก.ส. สาขาพะโต๊ะ

ความสำคัญของสถาบันการเงินชุมชน สิ่งที่มองเห็นนับได้ว่าเป็นสถาบันการเงินที่ได้ช่วยเหลือชาวบ้านอย่างแท้จริงเพราะบางคนไม่มีเงินทุนในการทำมาหากินประกอบอาชีพ สามารถมากู้ยืมเงินเพื่อจะมีผลผลิตออกจำหน่าย เมื่อได้เงินก็นำมาคืนสถาบันการเงินชุมชน การได้รับความช่วยเหลือผ่านสถาบันการเงินชุมชนแห่งนี้ ทำให้ชาวบ้านตั้งหลักได้มีชีวิตที่ดีขึ้น



พื้นที่ใช้...ใจตรงกัน

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ได้มีโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง วัตถุประสงค์หลักเพื่อที่จะมีการดูแลสังคม ดูแลชุมชนชนบท ดูแลลูกค้าของธนาคาร โดยทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สำนักงานใหญ่ มีการมอบหมายนโยบายให้แก่แต่ละสาขาของ ธ.ก.ส. ได้ทำการคัดเลือกชุมชนที่มีความเข้มแข็ง รวมตัวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สามารถที่จะมีการพัฒนาให้เป็นต้นแบบแก่ชุมชนอื่นได้ โดยเป็นชุมชนขั้นที่ 1 คือชุมชนพึ่งพาตนเอง สมาชิกในชุมชน มีความรู้ความสามารถดูแลตัวเองได้ พัฒนาเป็นชุมชนขั้นที่ 2 ชุมชนพึ่งพากัน เป็นชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองและสามารถไปช่วยเหลือชุมชนอื่นได้ และชุมชนขั้นที่ 3 ชุมชนเชื่อมโยงกัน เป็นชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ช่วยเหลือชุมชนอื่นและขยายศักยภาพเชื่อมโยงไปยังเครือข่าย

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาพะโต๊ะ ได้พิจารณาพื้นที่ที่ผ่านการคัดกรอง โดยอาศัยข้อมูลจาก “โครงการหมู่บ้านอยู่ดีมีสุข” หรือ “โครงการพอกินพอใช้” ของกระทรวงมหาดไทย เพื่อเป็นต้นแบบที่จะนำไปต่อยอด ซึ่งจากการที่มีการแบ่งโซนพื้นที่ในการดูแลของ ธ.ก.ส. ในโซนของชุมพรใต้ ที่ประกอบไปด้วยอำเภอพะโต๊ะ อำเภอละแม และอำเภอหลังสวน มีการทำงานเชื่อมโยงกันไม่ว่าจะเป็นด้านข่าวสาร หรือกิจกรรมที่ทำ

บ้านประสานมิตรมีต้นทุนที่ดีมีความพร้อมจากภายในชุมชนที่ระเบิดจากข้างในต้องการแก้ไขปัญหาเรื่องหนี้ในระบบประจวบเหมาะกับการที่ ธ.ก.ส. ได้เข้ามาสนับสนุนจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน โดย ธ.ก.ส. ได้สนับสนุนเงินเพิ่มเติมเพื่อเป็นการส่งเสริมให้สถาบันการเงินของชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้นจนสามารถยืนได้ด้วยตัวของตัวเอง ซึ่งในบทบาทของ ธ.ก.ส. นอกจากเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นแหล่งเงินทุน แล้วนั้น ยังได้มีการติดตามดูแลผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณโดยเน้นส่งเสริมด้านความรู้ผ่านการจัดอบรม การศึกษาดูงานเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ ธ.ก.ส. ได้จัดส่งพนักงานมาประจำที่สถาบันการเงินชุมชน เพื่อช่วยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ และพัฒนาศักยภาพให้เจ้าหน้าที่ของสถาบันการเงินชุมชนประสานมิตร



เมื่อสถาบันการเงินมีความเข้มแข็ง ในมุมมองนโยบายของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งปัจจุบันได้เน้นปล่อยเงินกู้ให้กับลูกค้ารายกลุ่มมากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดการสร้างกลุ่มที่เข้มแข็งในชุมชน และในอีกมุมมองหนึ่งของ ธ.ก.ส. คือการมองข้ามตัวเงินที่เป็นผลรับจากดอกเบี้ย โดยให้ความสำคัญในเรื่องของการทำ CSR ที่เป็นประโยชน์กับชุมชน เช่น การสร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับคนในชุมชนและให้มีการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน เหมือนคำที่ว่า “ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ” : นายชัยวัฒน์ พุ่มขจร พนักงานพัฒนาธุรกิจ ธ.ก.ส. สาขาพะโต๊ะ



ส่วนที่ 4

ดิน น้ำ ป่า ปลุกพลังเศรษฐกิจ

“ไม่จำเป็นต้องมีน้ำเยอะ แต่อย่าให้ขาดแคลนน้ำ”

พื้นที่ชุมชนบ้านประสานมิตรมีน้ำไหลผ่านตั้งแต่ในอดีต ซึ่งแต่เดิมบ้านเรือนที่อยู่ใกล้ลำห้วยจะมีการเว้นพื้นที่ข้างลำห้วยในระยะ 4 เมตร เพื่อคงพื้นที่ป่าไม้ไว้คอยดูดซับพยุ่งอุ้มน้ำในผืนดิน แต่ด้วยปัจจุบันสภาพชุมชนที่ขยายตัวมากขึ้น ต้นไม้ถูกทำลายตัดโค่นลงเพื่อขยายใช้ที่ดินบริเวณริมลำห้วยในการทำเกษตร ครั้งเมื่อ ๕.ก.ส. สาขาพะโต๊ะ ได้เข้ามาเยี่ยมเยียนรับฟังข้อมูล ได้เห็นถึงผลกระทบที่ไม่มีต้นไม้วัดคอยดูดซับพยุ่งอุ้มน้ำไว้ หากปล่อยให้สายน้ำไหลผ่านลำห้วยโดยดินก็ไม่สามารถอุ้มน้ำไว้ได้ สิ่งนี้อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตนั้นคือเรื่องของภัยแล้งจากการขาดแคลนน้ำ

เมื่อเป็นเช่นนี้เกษตรกรได้ประสบปัญหาเรื่องการขาดน้ำใช้ทำการเกษตร จึงเป็นจุดเริ่มต้นดำเนินโครงการสร้างฝายชะลอน้ำขนาดกลางและขนาดเล็ก เพื่อช่วยในการตัดตอนชะลอน้ำเป็นขั้นๆ โดยเริ่มแรก ๕.ก.ส. ได้จัดสรรงบประมาณจำนวน 150,000 บาท สนับสนุนการสร้างฝายต้นน้ำลำธาร เพื่อมีน้ำใช้ในภาคการเกษตร และเป็นตัวอย่างสำหรับการเรียนรู้และศึกษาดูงานของคนในหมู่บ้านชุมชน พร้อมเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่ภาคใต้ตอนบนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนภายนอกได้

ต้นทุนทางปัญญาสู่สายน้ำหล่อเลี้ยงชีวิต



นายกริธา สุขศิริ

ผู้ใหญ่บ้านและ

ประธานศูนย์เรียนรู้บ้านประสานมิตร

“การบริหารจัดการสร้างฝายบ้านประสานมิตร เกิดขึ้นได้ด้วยพลังของความสามัคคีของประชาชนในพื้นที่ ร่วมกันลงแรงเวียนกันไปตามพื้นที่จัดทำฝายแต่ละจุด ในการสร้างฝายได้ใช้ต้นทุนทางปัญญาขององค์ความรู้ ของปราชญ์ชาวบ้าน ที่เข้าใจทิศทางของสายน้ำในลำห้วยกำหนดจุดในการสร้างฝายชะลอน้ำ”

กลไกการดำเนินการจัดสร้างฝายชะลอน้ำของบ้านประสานมิตร นอกจากมีการการร่วมแรงร่วมใจใช้ศักยภาพที่มีในพื้นที่เป็นแรงงานคนจัดการสร้างฝาย ยังได้ใช้ต้นทุนทางปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านในการชี้แนะจุดที่ควรสร้างฝาย อีกทั้งยังได้มีการร่วมกันวางแผนถึงระดับของการกักเก็บน้ำว่าควรมีความสูงอย่างไร ซึ่งฝายแต่ละตัวนั้น มีขนาดที่ไม่เท่ากันทั้งความลึกและความกว้าง จึงต้องนำข้อมูลมาศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน จนได้รูปแบบและขนาดการจัดทำ

ฝายที่มีความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการสร้างฝายชะลอน้ำ คือ การขุดลอกหน้าดินออก เพื่อสร้างความแข็งแรงของตัวฝายโดยใช้รถแม็คโครขนาดเล็กขุดลำห้วยให้ลึกลงไป เพื่อเคลียร์พื้นที่หน้าดินที่จะทำฝาย สำหรับบางพื้นที่ที่มีสภาพเป็นดินเลนก็ต้องทำการขุดเลนออกเพื่อป้องกันการพังทลายของฝาย

ในส่วนของฝายต้นแบบที่ชุมชนบ้านประสานมิตรทำการสร้างนั้น หลังจากที่มีการขุดหน้าดินเคลียร์พื้นที่เรียบร้อยแล้ว ก็ได้ทำการเทคอนกรีตเสริมเหล็กมีการใช้หินก้อนใหญ่ตักทางด้านหน้าฝายและด้านหลังฝาย นำปูนซีเมนต์เทปิดที่ช่องว่างระหว่างหินเพื่อเสริมความคงทนแข็งแรงให้กับฝาย บางพื้นที่มีลำห้วยที่กว้าง ก็จะทำฐานฝายที่กว้างเพื่อต้านกับแรงน้ำได้ สำหรับการดูแลฝายแต่ละตัวนั้นบ้านประสานมิตรมีการบริหารจัดการ โดยแบ่งหน้าที่ให้กรรมการแต่ละคนทำหน้าที่ดูแลตามจุดต่างๆ ทำให้ฝายยังคงสภาพใช้งานในการชะลอน้ำได้อย่างดีมาโดยตลอด





ฝายหินชีวิต สร้างเศรษฐกิจให้ชุมชน

ผลจากการวางแผนและการดำเนินการบริหารจัดการสร้างฝายขนาดกลางตัวแรกที่ดี นำไปสู่การขยายผลสร้างฝายชะลอน้ำขนาดเล็กเพิ่มขึ้นในพื้นที่บ้านประสาธน์มิตร ได้รับการสนับสนุนจากคณะผู้บริหารของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เมื่อครั้งได้มาเยี่ยมชมดูงานฝายชะลอน้ำขนาดกลาง จึงมีการอนุมัติงบประมาณการสร้างฝายเพิ่มขึ้นเป็น 9 ตัว เมื่อมีการประเมินผลการดำเนินการสร้างฝายชะลอน้ำ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2559 ชุมชนบ้านประสาธน์มิตร ไม่ได้ประสบกับปัญหาขาดแคลนน้ำแม้ในช่วงหน้าแล้ง มีการใช้ประโยชน์จากฝายโดยเน้นใช้น้ำในการทำการเกษตรเป็นหลัก นับได้ว่าเป็นผลสำเร็จจากการบริหารจัดการน้ำผ่านการสร้างฝายชะลอน้ำที่มีประสิทธิภาพกักเก็บน้ำได้จริง สามารถช่วยเหลือชุมชนบ้านประสาธน์มิตรในการทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี

ต่อยอดประสบการณ์ด้วยปัญญาปฏิบัติ

จากความรู้ที่ได้ไปศึกษาดูงาน และทุนงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในการสร้างฝายขนาดเล็กได้ตามปกติจำนวน 3 ตัว แต่เนื่องด้วยการบริหารจัดการทางการเงินที่ดีของบ้านประสานมิตร การลดเรื่องค่าจ้างแรงงาน โดยอาศัยแรงความสามัคคีของคนในพื้นที่สามารถนำเงินงบประมาณที่มีอยู่จัดสร้างฝายขนาดเล็กได้จำนวน 4 ตัว จากการยึดหลักที่คำนึงถึงการใช้งบประมาณอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

ผลจากการสร้างฝายที่นำความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำหล่อเลี้ยงวิถีเกษตรในบ้านประสานมิตรได้ตลอดทั้งปีแล้ว ยังส่งผลดีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละครัวเรือนด้วย มีความเติบโตทางเศรษฐกิจ ที่ดีขึ้น จะเห็นได้จากตัวชี้วัดยอดเงินฝากของเกษตรกรที่เก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว เพื่อนำไปขายในช่วงระยะเวลา 2 เดือน ยอดเงินฝากของสถาบันการเงินชุมชนบ้านประสานมิตรเพิ่มขึ้นเป็น 3 ล้านบาท

เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรหลายครัวเรือน มีผลผลิตออกสู่ตลาด แม้ในช่วงที่พื้นที่อื่นประสบปัญหาภัยแล้งขาดแคลนน้ำ แต่พื้นที่แห่งนี้กลับมีน้ำกินน้ำใช้ไม่ขาดแคลน เกษตรกรบ้านประสานมิตรสามารถเก็บผลผลิตนำไปขายได้ราคาที่ดี ภาพโดยรวมของเศรษฐกิจในชุมชนบ้านประสานมิตร ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยลำดับ

ทรัพย์ในดิน ยิ่งปลูกยิ่งเพิ่มพูนมูลค่า

ในการดำเนินการเรื่องของธนาคารต้นไม้ได้ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บ้านประสานมิตรได้ดำเนินการตามแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำรัสไว้ว่า **“ถ้ามีป่า ต้องมีน้ำ”** จึงได้เล็งเห็นถึงปัญหาของชุมชนในอนาคต คือถ้าไม่มีการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ป่าของชุมชน และต้นน้ำก็จะเป็นปัญหาเหมือนกับที่ได้เห็นในพื้นที่อื่นๆ ที่ประสบปัญหาเรื่องของฝนแล้ง

สำหรับชุมชนบ้านประสานมิตร ด้วยสภาพพื้นที่นั้นเป็นที่ราบสูง ชุมชนบ้านประสานมิตรได้มีแนวคิดในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอาศัยต้นทุนเดิมทางภูมิศาสตร์ พร้อมทั้งได้รับการหนุนเสริมจาก ธ.ก.ส. อย่างเต็มที่ จึงได้จัดตั้ง **“ธนาคารต้นไม้”** ก่อตั้งเมื่อ 28 มิถุนายน 2550 ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 51 ราย มีคณะกรรมการ 13 คน ร่วมกันขับเคลื่อนงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เพื่อรับรองสิทธิแก่ต้นไม้และสร้างทรัพย์สินแก่สมาชิก สามารถใช้ต้นไม้มาเป็นหลักค้ำประกันเงินกู้ได้ เงินทุนการดำเนินงานเป็นจำนวน 52,000 บาท ได้รับวงเงินสินเชื่อ ธ.ก.ส. จำนวน 5,000,000 บาท จำนวนต้นไม้ทั้งหมด 18,250 ต้น จำนวน ต้นไม้ที่ประเมินมูลค่าแล้ว 4,891 ต้น สามารถประเมินมูลค่าต้นไม้ ได้ 2,405,289 บาท

จากต้นทุนของบ้านประสานมิตร ที่มีการรวมตัวกันและพัฒนากลุ่มต่าง ๆ เมื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ได้มีนโยบายส่งเสริมลูกค้าในการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนต้นแบบ ธ.ก.ส. จึงได้เข้าไปต่อยอดธนาคารต้นไม้ ซึ่งบ้านประสานมิตรเป็นจุดเริ่มต้นของธนาคารต้นไม้แห่งแรกของประเทศไทยที่ดำเนินการเชื่อมโยงกับสถาบันการเงินชุมชน ในปัจจุบัน ธ.ก.ส. ได้นำไปต่อยอดเชื่อมโยงให้เกิดเครือข่ายธนาคารต้นไม้ทั่วประเทศ จึงเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันว่าการปลูกต้นไม้เพื่อใช้ค่าประกันเงินกู้ แทนการใช้หนังสือเอกสารสิทธิ์เป็นหลักประกันเงินกู้ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำของการถือครองที่ดินทำกิน ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น นับเป็นการแก้ปัญหาความขาดแคลนให้ชาวบ้านได้ตรงจุด

ธนาคารตันไม้ วิถีแห่งความพอเพียง

การที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มุ่งสนับสนุนส่งเสริมฝายชะลอน้ำ ทำให้มีน้ำไหลผ่านอยู่ตลอดเวลา เนื่องด้วยบ้านประสานมิตรได้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพร้อมทั้งจัดทำธนาคารตันไม้ ทำให้ได้รับผลดีย้อนกลับสู่ชุมชน การส่งเสริม **“ธนาคารตันไม้”** มีแนวคิดให้ภาคประชาชนโดยเฉพาะเกษตรกรปลูกตันไม้ในที่ดินทำกินของตนเอง ปลูกตันไม้ในพื้นที่สาธารณะเป็นป่าชุมชน ตันไม้ที่เจริญเติบโตจะเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่าและคุณค่า ที่สามารถช่วยแก้ปัญหาความยากจนและที่สำคัญคือช่วยแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนและสังคมได้

นอกจากนี้ยังส่งเสริมการปลูกตันไม้แห่งความพอเพียงขึ้นในใจด้วยการถ่ายทอดองค์ความรู้แนวคิดและข้อปฏิบัติของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนด้านที่อยู่อาศัยพลังงานอาหารและยารักษาโรค ปณิธานที่แน่วแน่คือ การปลูกตันไม้จะช่วยฟื้นคืนความสมดุลของระบบนิเวศน์ สร้างความหลากหลายทางชีวภาพเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ช่วยแก้ไขปัญหาโลกร้อนด้วยการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและลดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกให้กับเกษตรกรชุมชนสังคมและประเทศ

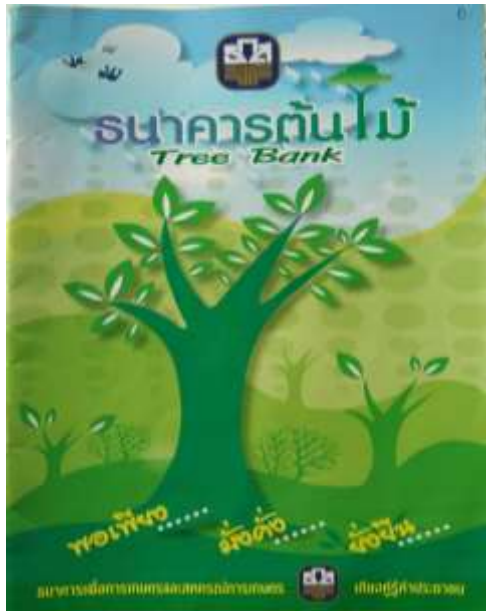
ทางออกจากวิกฤติคือ การปลูกลดต้นไม้



จุดเริ่มต้นของแนวความคิดเอาต้นไม้มาเชื่อมโยงกับสถาบันการเงิน เป็นการสะท้อนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่แล้วซึ่งในสมัยนั้นนายไสว แสงสว่าง (ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่าย ระดับ 11 ฝ่ายพัฒนาลูกค้าและชนบท) ได้มองเห็นโอกาสจึงได้จัดทำเวทีร่วมกับชุมชน ออกมาเป็นแนวความคิดการบริหารจัดการนำต้นไม้มาใช้เป็นหลักประกันเงินกู้

จากคำพูดที่ว่า **“ปลูกลดต้นไม้แล้วตัดขาย เพิ่มมูลค่าของที่ดินทำกิน ป้องกันหนี้สูญ”** มีการจัดทำทะเบียนต้นไม้ไว้อย่างชัดเจน ในกรณีที่สมาชิกกู้เงินและไม่สามารถใช้หนี้ได้ ก็สามารถนำต้นไม้มาใช้หนี้แทนได้ ดังนั้นจึงเป็นการป้องกันหนี้สูญได้อย่างดี

เมื่อต้นไม้เติบโตขึ้น สามารถตัดมาใช้แปรรูปเพิ่มมูลค่าได้ ในช่วงแรกที่เกษตรกรในชุมชนบ้านประสานมิตร โดยส่วนใหญ่ยังไม่ มีเอกสารสิทธิ์ ยังไม่มีโฉนดที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เมื่อมีการ จัดทำธนาคารต้นไม้ของบ้านประสานมิตรแล้ว ธ.ก.ส.ได้ดำเนิน “โครงการปลูกต้นไม้ใช้หนี้” ซึ่งความหมายของการปลูกต้นไม้ใช้ หนี้เริ่มแรกเดิมที่เป็นการปลูกต้นไม้เพื่อใช้หนี้คุณแผ่นดิน เป็นการ รณรงค์ให้ปลูกต้นไม้เพิ่มในที่ดินทำกินของตนเอง ซึ่งธนาคารต้นไม้ ของบ้านประสานมิตรเน้นการปลูกตามไร่ สวน ริมห้วย หรือตาม พื้นที่ลาดชันเพื่อป้องกันดินสไลด์ในช่วงที่มีฝนตกหนัก



สมุดบัญชีธนาคารต้นไม้ ที่ใช้บันทึกรายการต้นไม้ของสมาชิก

ปลูกต้นไม้...ปลูกตังค์



การดำเนินงานธนาคารต้นไม้ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในบ้านประสานมิตรมากมายเกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งที่เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งกลายเป็นต้นแบบของการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาอาชีพให้กับเกษตรกร รวมถึงได้ส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนขึ้นเพื่อให้เกษตรกรได้รับรู้ฐานะทางการเงินของตนเอง อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการรายรับรายจ่ายของตนเองได้อย่างถูกต้อง ซึ่งการจัดทำบัญชีครัวเรือนนั้นยังได้รับการพัฒนาต่อยอดเป็นแผนแม่บทขับเคลื่อนชุมชนไปสู่การทำธุรกิจในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน

ยกระดับสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชน

แผนงานในปี พ.ศ. 2559 ได้มีแนวคิดเพื่อความยั่งยืนต่อว่า **“ต้นไม้ที่เติบโตนอกจากจะนำมาใช้เป็นหลักประกันเงินกู้แล้ว เราต้องมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้ได้”** จากการประชุมร่วมกันในชุมชน ทั้งคณะกรรมการและทางเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. ส่งผลให้มีการออกไปศึกษาดูงานเรื่องของการแปรรูปไม้ เพิ่มผลผลิตไม้ จากการปลูกต้นไม้ในที่ดินของตนเอง สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ จึงได้มีแผนดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการจัดตั้งโรงเลื่อยเป็นวิสาหกิจชุมชนและจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเป็นที่เรียบร้อย

หลังจากนั้นในชุมชนได้มีการนำเงินมาบริจาค รวมถึงเงินรายได้จากผลกำไรของกลุ่มสถาบันการเงิน รายได้ของกองทุนหมู่บ้าน รายได้ของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อจัดซื้อที่ดินในนามของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการจดทะเบียนนิติบุคคล และปรับพื้นที่ พร้อมจัดซื้อโต๊ะเลื่อยไว้เรียบร้อยแล้ว กำลังดำเนินการอยู่ในขั้นตอนศึกษาข้อมูลด้านกฎหมายในเรื่องของการขนย้ายไม้ และกำลังจัดหาแหล่งงบประมาณเพื่อก่อสร้างขึ้นเป็นโรงเรือน

ผลจากการดำเนินโครงการปลูกต้นไม้ใช้หนี้ ที่ได้รับการหนุนเสริมอย่างต่อเนื่องส่งผลทำให้สมาชิกชุมชนบ้านประสานมิตรเกิดความเชื่อมั่น และลงมือปลูกต้นไม้ในที่ดินทำกิน จนสามารถนำมาใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ได้อย่างแท้จริง และขยายผลออกไปสู่ภายนอกมีหน่วยงาน กลุ่มคนได้เข้ามาศึกษาดูงาน การมีระบบบันทึกเอกสารหลักฐานการปลูกต้นไม้อย่างถูกต้องเรียบร้อยแล้ว

การเพิ่มมูลค่าต้นไม้อย่างเป็นระบบ

การกำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์ในการประเมินมูลค่าทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการปลูกป่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยการประเมินจากมูลค่าของต้นไม้และคิดค่าตอบแทนมูลค่าต้นไม้ให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ราคาของต้นไม้จะขึ้นอยู่กับ จำนวนปี ความสูง ชนิดของเนื้อไม้ ธ.ก.ส. ได้ร่วมกับกรมป่าไม้สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) หรือ สพภ. องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) และคณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการประเมินมูลค่าต้นไม้โดยจำแนกต้นไม้ออกเป็น 4 กลุ่ม ตามอัตราการเจริญเติบโตและมูลค่าเนื้อไม้ เพื่อใช้ในการประเมินราคาต้นไม้สำหรับใช้เป็นหลักประกันหนี้เงินกู้และบันทึกข้อมูลในสมุดธนาคารต้นไม้เพื่อคำนวณค่าตอบแทนมูลค่าต้นไม้



กลุ่มที่ 1 ต้นไม้ที่มีอัตราการเจริญเติบโตเร็วรอบตัดฟันสั้น

มูลค่าของเนื้อไม้ต่ำ

- ✚ ต้นไม้ในกลุ่มนี้มีอัตราการเจริญเติบโตค่อนข้างเร็วและอัตราการเจริญเติบโตจะถึงจุดสูงสุดภายเวลายันสั้น หลังจากนั้นต้นไม้จะมีอัตราการเพิ่มความเพิ่มพูนของเนื้อไม้ลดน้อยลงหากไม่ตัดมาใช้ประโยชน์คุณภาพของเนื้อไม้จะลดต่ำลง ส่วนมากนำไปใช้ในอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษชั้นไม้สับ ใช้ทำไม้แบบงานก่อสร้างบ้านเรือนและเครื่องเรือนในระดับท้องถิ่น
- ✚ ตัวอย่าง เช่น ไม้กระถินณรงค์ กระถินเทพา สะเดา สน ประติพัทธ์ นนทรีป่า มะฮอกกานี จามจรี เลียนจิวป่า กระทุมบก ทูเรียนป่า เหยียง โกงกาง เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 ต้นไม้ที่มีอัตราการเติบโตปานกลางรอบตัดฟันยาว

มูลค่าของเนื้อไม้ค่อนข้างสูง

- ★ ต้นไม้ในกลุ่มนี้มีอัตราการเติบโตช้ากว่ากลุ่มที่ 1 แต่สามารถเติบโตได้เป็นระยะเวลายาวนานมูลค่าของเนื้อไม้จะเพิ่มมากขึ้นเมื่อต้นไม้มีขนาดใหญ่ขึ้นมูลค่าของเนื้อไม้ก็ไม่สูงมากนักเนื่องจากการใช้ประโยชน์ยังคงค่อนข้างจำกัด และคุณสมบัติของเนื้อไม้ที่เสกบและตกแต่งยาก มักใช้ในอุตสาหกรรมไม้แปรรูปการก่อสร้างและเฟอร์นิเจอร์
- ★ ตัวอย่าง เช่น ประดู่ ยางนา ตะเคียนทอง กันเกรา ยมหอม จำปาทอง (จำปาป่า) สาธร ไข่เขี้ยว และสนทะเล เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 ต้นไม้ที่มีอัตราการเติบโตปานกลางรอบตัดฟันยาว

มูลค่าของเนื้อไม้สูง

- ต้นไม้ในกลุ่มนี้มีอัตราการเติบโตช้ากว่ากลุ่มที่ 1 โดยมีการเติบโตใกล้เคียงกับต้นไม้ในกลุ่มที่ 2 แต่มูลค่าของเนื้อไม้สูงกว่าไม้ในกลุ่มที่ 2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้นไม้มีขนาดใหญ่ขึ้นมูลค่าของเนื้อไม้จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากเนื่องจากเนื้อไม้มีความสวยงามแข็งแรงทนทานสามารถใช้ในอุตสาหกรรมไม้แปรรูปการก่อสร้างและเฟอร์นิเจอร์ราคาสูง
- ตัวอย่าง เช่น ไม้สัก และมะปิ่น (มะตุม) เป็นต้น

กลุ่มที่ 4 ต้นไม้ที่มีอัตราการเติบโตช้ารอบตัดฟันยาว

มูลค่าของเนื้อไม้สูงมาก

- ❖ ต้นไม้ในกลุ่มนี้มีอัตราการเติบโตช้ามากโดยเฉพาะในระยะแรกจึงไม่ค่อยมีคนนิยมปลูกกันมากนักแม้ว่าจะมีมูลค่าของเนื้อไม้สูงมากก็ตามการที่เนื้อไม้มีความสวยงามมากและมูลค่าของเนื้อไม้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากเมื่อไม้มีขนาดใหญ่ขึ้นนำไปใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้างและเฟอร์นิเจอร์ราคาสูง
- ❖ ตัวอย่าง เช่น ไม้พยุง ไม้ชิงชัน ไม้จันทร์หอม มะค่าโมง เป็นต้น

เทคโนโลยีเพิ่มคุณค่า

นอกจากนี้ ธ.ก.ส. ยังได้ร่วมกับศูนย์วิจัยป่าไม้คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติในศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส. หรือ GIS เพื่อสำรวจชนิดจำนวนอายุและพิกัดที่ตั้งของต้นไม้ อันเป็นประโยชน์ในการติดตามประเมินผลต่อไปในอนาคต โดยต้นไม้ที่สำรวจแล้วจะติดแถบโลหะกว้าง 1 นิ้วยาว 2 นิ้วบนแถบโลหะจะระบุเลขรหัสต้นไม้แต่ละต้น นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลอื่นๆ เช่น ชนิดของไม้ ภาพถ่ายของต้นไม้ ขนาดของลำต้น ปีที่ปลูก และที่ตั้งของชุมชนเป็นต้น โดยสามารถแสดงผลได้อย่างละเอียดในโปรแกรม ArcGIS รวมถึงสามารถแสดงตำแหน่งของต้นไม้บน Google Earth ได้อีกด้วย



ความสำเร็จของธนาคารต้นไม้ “บ้านประสานมิตร”

โครงการธนาคารต้นไม้มีการดำเนินงานในหลายพื้นที่ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่นั้นๆ และมีความสำเร็จในระดับที่ต่างกัน “บ้านประสานมิตร” แห่งนี้สามารถดำเนินการได้เป็นผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และคิดนอกกรอบที่สามารถตอบโจทย์ตนเอง ตอบโจทย์ชุมชน ตอบโจทย์สังคมได้ ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

- 1) ปลูกต้นไม้ที่ไม่เน้นไม้เศรษฐกิจ ที่เป็นไม้ต้องห้ามตามประกาศของกรมป่าไม้ ซึ่งจะไม่มีปัญหาในการตัด
- 2) ปลูกต้นไม้ที่เป็นไม้ท้องถิ่น ทำให้โตเร็ว ใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง
- 3) บันทึกข้อมูลการปลูกต้นไม้อย่างละเอียด เพื่อเป็นหลักฐานอย่างถูกต้อง
- 4) ออกโฉนดต้นไม้ เพื่อเป็นเอกสารสิทธิ์ในการรับรองกรรมสิทธิ์ให้ผู้ถือครอง
- 5) ปลูกเสริมในพื้นที่ว่างเปล่า ที่ไม่กระทบกับพื้นที่ทำกิน
- 6) ตัดขาย หรือแปรรูปเมื่อถึงเวลาของอายุไม้ เพราะเมื่อปล่อยไว้นาน เนื้อไม้จะเสียสภาพ เช่น ลำต้นจะกลวง
- 7) เชื่อมโยงกับสถาบันการเงินชุมชน ในการกู้ยืมโดยใช้ต้นไม้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน ซึ่งสามารถบริหารจัดการได้ด้วยคณะกรรมการในชุมชน

ระบบนิเวศน์พึ่งพากันเอง

**“การทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เองช่วยเรื่องลดต้นทุน
ทำให้สภาพดินดีขึ้น ช่วยลดรายจ่าย เพิ่มรายได้”**

จากองค์ความรู้ที่ได้ไปศึกษาดูงาน ทำให้มองเห็นว่า ในชุมชนสามารถทำปุ๋ยหมักเองได้เพื่อเป็นการลดรายจ่าย โดยนำวัสดุที่มีอยู่ในพื้นที่ทั้งกากกาแพ กากหมาก กากปาล์ม มาใช้เป็นวัสดุในการทำปุ๋ยหมักเองได้ สามารถลดรายจ่ายได้ประมาณ 30% เมื่อได้ดำเนินการทำสมาชิกในชุมชนได้มองเห็นประโยชน์จึงได้เข้ามาร่วมกลุ่มในการศึกษาดูงาน เมื่อนำไปใช้ได้ประโยชน์ทำให้ดินมีคุณภาพมากขึ้นเกิดผลที่คุ้มค่า

การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมีในช่วงแรก ชาวบ้านยังไม่มี faith เชื่อถือ จึงมีการทดลองปลูกทุเรียนเปรียบเทียบระหว่างสวนทุเรียนแปลงแรกใช้สารเคมี อีกสวนหนึ่งใช้สารอินทรีย์ จากการทดลองพบว่า แปลงที่ใช้ปุ๋ยเคมีลำต้นของทุเรียนจะล้มตายมีจำนวนมากกว่าแปลงที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และมีการเลี้ยงผึ้งในสวนเพื่อช่วยผสมเกสร ทั้งเป็นตัวชี้วัดความปนเปื้อนสารเคมี เป็นการรับรองผลผลิตที่ออกมาสู่ผู้บริโภคมีความปลอดภัย ซึ่งตอนนี้ยังอยู่ระหว่างการทดลองก็พยายามพัฒนาไปเรื่อยๆ เพื่อให้ชาวบ้านได้เห็นและตัดสินใจด้วยตัวเองในการเลือกใช้ปุ๋ยอินทรีย์

ปุ๋ยหมัก เคล็ด(ไม่)ลับ สร้างรายได้

นายธงชัย ว่างสว่าง

วิทยาการประจำฐาน

บ้านเลขที่ 55 หมู่ 18

ต.พะโต๊ะ อ.พะโต๊ะ จ.ชุมพร

คุณธงชัย ว่างสว่างเป็นคนเกาะสมุย

ย้ายถิ่นฐานมาอยู่บ้านประสานมิตร เมื่อปี

พ.ศ. **2528** ได้ทำสวนทุเรียนประมาณ **30** ไร่ (ไร่ละ **20** ต้น) ผลจากการที่บ้านประสานมิตรมีการสร้างฝายชะลอน้ำ ทำให้กักเก็บน้ำในหน้าแล้งไว้ได้ ส่งผลให้สวนทุเรียนขนาด **30** ไร่ (ต้นออกผล **150** ต้น) มีน้ำไว้ใช้อย่างเพียงพอ มีผลผลิตสมบูรณ์ และอยู่ในช่วงราคาทุเรียนขายได้สูงขึ้น จำนวนทุเรียน **150** ต้น ตัดขายได้ **60** ตัน ราคาขายที่หน้าสวน กิโลกรัมละ **60-85** บาท ตัดขายได้ผลกำไรสูงถึง **3,500,000** บาท

สวนทุเรียนของนายธงชัย ได้ใช้ปุ๋ยหมักที่ตัวเองเพื่อลดต้นทุน โดยมีหลักในการดูแล คือ “การปลูกทุเรียนก็เหมือนการมีลูกอ่อน ต้องรู้ว่าต้นไม้ต้องการอะไร ถ้าเรารักมัน มันจะรักเรา และจะตอบสนองให้เราคืนมาทันที ผมทำปุ๋ยหมักเองปีละครั้ง ช่วยลดต้นทุนลงไป **30** เปอร์เซ็นต์” การดูแลแบบนี้ทำให้สภาพดินร่วนซุยดี ดินไม่แข็งกระด้าง มีไส้เดือนดิน ต้นทุเรียนเติบโตสมบูรณ์ ไม่เป็นโรค ไม่มีรากเน่า มีการศึกษาด้วยตนเองตลอดเวลา



การบริหารจัดการแบบองค์รวม

การบูรณาการของศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ๕.ก.ส. บ้านประสานมิตร การดูแลฝายชะลอน้ำให้มีน้ำไหลตลอดปี การทำธนาคารต้นไม้ปลูกป่าชุมชน ปลูกต้นไม้ในพื้นที่ของตนเอง ทำให้สภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น ดินมีคุณภาพมากขึ้นอีกทั้งยังสามารถตัดกิ่งไม้ นำเศษไม้มาใช้ประโยชน์ได้หลายทาง เช่น การเผาถ่านไว้ใช้ในครัวเรือน ยังทำให้ได้น้ำส้มควันไม้สามารถนำไปใช้ในการไล่แมลงในสวนเกษตร

ชีวิตเปลี่ยนเพียงแค่เริ่มปลูกต้นไม้ เมื่อต้นไม้เติบโตก็มีมูลค่าเพิ่มเมื่อนำมาเชื่อมโยงกับสถาบันการเงินชุมชน เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ได้อีก การเลี้ยงหมูหลุมนำมูลไปทำปุ๋ยใส่ต้นไม้ในสวน การทำน้ำหมักชีวภาพ การนำวัสดุดิบจากท้องถิ่นกากปาล์ม กากกาแฟ มาใช้ประโยชน์ปุ๋ยหมักบำรุงดิน การส่งเสริมให้ชาวบ้านประสานมิตรดูแลใส่ใจสุขภาพลดการใช้สารเคมีปลูกผักสวนครัว และเลี้ยงปลา เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้เป็นอาชีพเสริม สิ่งเหล่านี้เป็นการต่อยอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องของบ้านประสานมิตรที่ประสบผลสำเร็จได้อย่างน่าชื่นชม และเป็นต้นแบบที่ดิงามบนวิถีพอเพียง

รางวัลพระราชทาน : รางวัลแห่งเกียรติยศ

เนื่องจากการบริหารจัดการได้มีการประสบความสำเร็จในหลายๆ ด้าน ทั้งการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชน การบริหารกลุ่มออมทรัพย์ การบริหารศูนย์เรียนรู้ การได้รับความร่วมมือจากกรรมการหมู่บ้านและชาวบ้านสนับสนุนงานในด้านต่างๆ เป็นอย่างดี เป็นที่ประจักษ์ยอมรับในวงกว้าง ส่งผลให้ผู้ใหญ่บ้าน นายกริทธา สุขศิริ ได้รับพระราชทานรางวัลแหวนทองคำ ปี พ.ศ. 2558 เป็นรางวัลแห่งความภาคภูมิใจ และเป็นกำลังใจในการทำงานเพื่อสังคมของผู้นำบ้านประสานมิตรแห่งนี้



ส่วนที่ 5

วิถีพอเพียง สู่ความยั่งยืน

ก้าวต่อไป วิถีพอเพียงบ้านประสานมิตร

จากก้าวแรกการดำเนินการศูนย์เรียนรู้ต้นแบบของหมู่ 18 บ้านประสานมิตรนี้ ดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ต่อมาได้มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาขับเคลื่อนให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อปี พ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลาประมาณ 7 ปี และจากการหนุนเสริมของหน่วยงานภายนอก พาไปศึกษาดูงานต่างจังหวัด เข้ามาแนะนำให้ความรู้ในชุมชน จึงทำให้บ้านประสานมิตรมีกิจกรรมพึ่งตนเองและมีฐานการเรียนรู้ได้แก่ ฐานการเลี้ยงหมูหลุม ฐานการทำน้ำยาเอนกประสงค์ ฐานการทำน้ำหมักชีวภาพ ฐานการเกษตร 9 ชั้น ฐานธนาคารต้นไม้ ฐานการเลี้ยงปลา ฐานการปลูกผักสวนครัว ฐานการทำข้าวกล้อง ผลในการดำเนินงาน มีกลุ่มองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ที่สนใจตลอดจนหมู่บ้านใกล้เคียง มาร่วมเรียนรู้และศึกษาดูงานอยู่เสมอ จากการบอกเล่าของผู้ใหญ่บ้านที่ว่า มีคนเข้าศึกษาดูงานที่หมู่ 18 บ้านประสานมิตร นี้แล้วบอกว่าที่นี่มีความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่ชัดเจน จึงได้นำกลับไปดำเนินการเป็นแบบอย่างในพื้นที่ตนเอง และประสบผลสำเร็จในการแก้ปัญหาในชุมชนของตนได้ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้มีการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพหลัก ส่งเสริมในเรื่องการลดต้นทุนการผลิตการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ส่งเสริมในเรื่องเงินทุนการแปรรูปผลผลิต การพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริม การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการประกอบอาชีพที่นอกเหนือจากอาชีพหลักที่ทำอยู่ เช่น การทำน้ำยาเอนกประสงค์ การทำปุ๋ยหมัก การทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ เป็นต้น

การจัดสวัสดิการในหมู่บ้าน มีกองทุนสวัสดิการชุมชนตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเสียชีวิต ทุนการศึกษาช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลช่วยเหลือผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส ภายใต้คำขวัญ “เกิดเราจ่ายให้เจ็บไข้เรารักษา เรียนวิชาเราให้ทุน สิ้นผลบุญเราสงเคราะห์”

ศูนย์เรียนรู้บ้านประสานมิตรแห่งนี้ สามารถต่อยอดทุนทางสังคมพัฒนาให้เป็นเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน แล้วถอดกระบวนการเรียนรู้ออกมาเป็นฐานการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพชัดเจน เพราะมีข้อมูล ผลงาน และรางวัลต่าง ๆ มากมายได้รับการยอมรับจากองค์กรหน่วยงานภายนอก ทั้งในเรื่องของการสนับสนุนส่งเสริมเงินทุน องค์ความรู้ และการขยายเครือข่ายอันเป็นการยืนยันให้เห็นถึงศักยภาพความสามารถในการบริหารจัดการที่ชาวบ้านในชุมชนบ้านประสานมิตร มีความร่วมมือ ร่วมใจกันกระทำได้อย่างดีเยี่ยม จึงเป็นศูนย์เรียนรู้ที่เป็นของชาวบ้านอย่างแท้จริง



สู่ก้าวต่อไปของบ้านประสานมิตรที่ทุกคนคาดหวังให้เกิดขึ้น คือ การบริหารจัดการสถาบันการเงินที่มีความทันสมัยในการตรวจสอบข้อมูลทางการเงิน ระบบโปรแกรมสำเร็จรูปที่สามารถ link กับธนาคารได้ เพื่อให้สถาบันการเงินชุมชนเป็น Bank Agent ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การต่อยอดต้นทุนในพื้นที่เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เสริมความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองอย่างครบวงจร ภายในชุมชน สร้างโรงเลื่อยพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การสร้างจุดรับซื้อผลไม้อื่นในพื้นที่ รวมถึงการสร้างคนรุ่นใหม่ให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนบ้านประสานมิตร สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้จากความเข้มแข็งจากภายในชุมชน การร่วมแรงร่วมใจกันสร้างให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

พัฒนาคน ระบบ บริบทสู่ความยั่งยืน

ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ ธ.ก.ส. บ้านประสานมิตร หมู่ 18 ตำบลพะโต๊ะ อำเภอยะโฮิน จังหวัดชุมพร ได้ประสบความสำเร็จอยู่ในระดับหนึ่ง ยังคงต้องมีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งในขณะเดียวกัน กลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานที่เป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จคือ

(1) **แกนนำในการขับเคลื่อน** ตัวผู้นำที่เป็นนักพัฒนาความคิดก้าวหน้า พุดจริง ทำจริง มีศักยภาพสามารถสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชนยอมรับ ร่วมมือเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม และได้ตระหนักถึงกระบวนการจัดการที่ดีในการทำให้คนในพื้นที่เข้าใจ หลักการพึ่งตนเอง การพึ่งพากัน และการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในและเครือข่ายภายนอกได้อย่างชัดเจน และพร้อมที่จะเป็นแกนนำทำหน้าที่ขยายผลให้ดำเนินต่อไป

(2) **ผู้สนับสนุนที่ดี** ตัวผู้ตามทั้งคณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ และประชาชนในพื้นที่มีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ มีส่วนร่วมเข้าประชุมปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่อง พร้อมแสดงบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในฐานะสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ของชุมชน ทำให้การขับเคลื่อนเป็นในทิศทางเดียวกัน จึงเห็นการเชื่อมโยงทุกเครือข่ายอย่างเด่นชัดในพื้นที่บ้านประสานมิตร

(3) ความซื่อสัตย์ โปร่งใส แก่นนำทุกคนในชุมชนมีความเป็นผู้นำ มีจริยธรรม มีคุณธรรมในการทำบทบาทหน้าที่ รับผิดชอบงาน สร้างบรรยากาศที่ดีของการทำงานแบบมีส่วนร่วม ให้เกียรติฟังความคิดเห็น และเคารพในการตัดสินใจของสมาชิก ทำให้การทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยดี

(4) ทำงานเชื่อมโยงเครือข่าย การขับเคลื่อนงานในพื้นที่บ้านประสานมิตร ผ่านสถาบันการเงินชุมชนและ ธนาคารต้นไม้ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ การเชื่อมประสานหน่วยงาน ธ.ก.ส. สาขาพะโต๊ะ เป็นหุ้นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนงาน รวมทั้งภาคีอื่น ๆ อาทิ พัฒนาชุมชน อ.บ.ต. พะโต๊ะ

(5) การจัดการที่มีประสิทธิภาพ การมีแผนแม่บทชุมชน การจัดทำกฎระเบียบของกลุ่มต่าง ๆ การเชื่อมโยงระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การมีคนรุ่นใหม่เข้ามาสานต่อจะสร้างความมั่นคงยั่งยืน และสามารถพัฒนาต่อยอดได้มากขึ้น

(6) การบริหารงานแบบองค์รวม การบริหารงานแบบกลุ่มที่มีคณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นชุดเดียวกัน ทำให้สามารถเข้าใจสภาพความเป็นจริงได้ทั้งหมด ซึ่งคณะกรรมการแต่ละคนได้สวมหมวกหลายใบ ทำให้สามารถทำงานเชื่อมโยงได้ในทุกมิติ มีการนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาแก้ไขร่วมกัน พร้อมออกแบบกระบวนการทำงานให้มีความสอดคล้อง สอดรับกับวิถีชีวิตของชาวบ้านประสานมิตรได้อย่างลงตัว

บรรณานุกรม

คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ๕.ก.ส.

บ้านประสานมิตร. (2559). *ห้าเสนอข้อมูล*. 5 ตุลาคม

อิทธิพร วันดี. (2559). *อิทธิเนตรโมเดล*. กรุงเทพฯ : บริษัท จุดทอง จำกัด

เอกสารถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

ต้นแบบ ๕.ก.ส. บ้านประสานมิตร หมู่ 18 ตำบลพะโต๊ะ

อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร. (2559).

เว็บไซต์ www.chumphon.go.th สำนักงานจังหวัดชุมพร เข้าถึงเมื่อ

10 พฤศจิกายน 2559

เว็บไซต์ webhost.cpd.go.th/chumphon สำนักงานสหกรณ์จังหวัด

ชุมพร เข้าถึงเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2559

ภาคผนวก

ผู้ร่วมให้ข้อมูลทรัพย์สินในดินบนวิถีพอเพียง : บ้านประสานมิตร

นายกวีธา สุขศิริ	ตำแหน่งประธานศูนย์เรียนรู้ฯ
นายวิชัย สุขเจริญ	ตำแหน่งรองประธาน
นายสำรอง วิเศษแก้ว	ตำแหน่งรองประธาน
นางสุดารัตน์ ฤทธิเดช	ตำแหน่งเลขานุการ
นายษณกร โชคลอยมา	ตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวชนิกานต์ สุพันธ์วี	ตำแหน่งเหรัญญิก
นายลือฤทธิ์ มณีแดง	ตำแหน่งผู้ช่วยเหรัญญิก
นายมนัส บุญขาวนะ	ตำแหน่งฝ่ายประชาสัมพันธ์
นายธงชัย ว่างสว่าง	ตำแหน่งฝ่ายปฏิคม
นายอนันต์ จันทร์สุวรรณ	ตำแหน่งกรรมการ
นายเข้า อินง่วน	ตำแหน่งกรรมการ
นางสาวอริสา พรหมมณี	ตำแหน่งกรรมการ
นายชัยวัฒน์ พุ่มขจร	พนักงานพัฒนาธุรกิจ ๕.ก.ส. เพาะโต๊ะ
นายธนวัฒน์ เพชรสังกฤต	พนักงานพัฒนาลูกค้า ๑ ๕.ก.ส. สนจ.ชุมพร
นายวุฒิพงศ์ จงกล	พนักงานพัฒนาลูกค้า ๘ ฝ่ายกิจการ สาขาภาคใต้ตอนบน

เกี่ยวล่องแพ แวะแลลึง
พักแคว้งบึง ชมทะเลหมอก



ภายใต้การส่งเสริมสนับสนุนของ
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ร.ก.ส.)